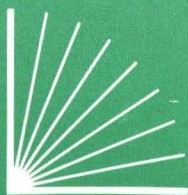

Rapport 10/90

Statsbudsjettet 1991

En oversikt over bevilgningsforslag, nye stillinger og prioriteringer som berører universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning

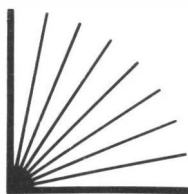

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Rapport 10/90

Statsbudsjettet 1991

En oversikt over bevilgningsforslag, nye stillinger og prioriteringer som berører universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

ISBN 82-7218-246-7
ISSN 0802-9342

GCS A/S - OSLO

Forord

I denne rapporten gir vi en oversikt over forslaget til statsbudsjett for 1991 med hensyn til bevilgninger, nye stillinger og prioriteringer som berører universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Analysen er foretatt med utgangspunkt i St. prp. nr. 1 (1990-91) som ble framlagt av Jan P. Syses trepartiregjering.

Hovedansvarlig for utarbeidelsen av rapporten er Svein Olav Nås. I tillegg har særlig følgende medarbeidere bidratt: Ole Wiig, Bo Sarpebakken, Åse Gornitzka, Ingvild Marheim Larsen, Mari Teigen og Svein Kyvik.

Oslo, 31. oktober 1990

Sigmund Vangsnes

Kirsten Wille Maus

Innhold

1	HOVEDPUNKTER	7
1.1	Regjeringens hovedprioriteringer	8
1.2	Statsbudsjettet og bevilgninger til FoU	8
1.3	Universitets- og høgskolesektoren	9
1.4	Forskerrekruttering	10
1.5	Forskningsrådene	10
1.6	Næringsrettede virkemidler	11
2	DET TOTALE STATSBUJSJETT FOR 1991	13
2.1	Regjeringens hovedprioriteringer	13
2.2	Hovedtall i budsjettet	15
2.3	FoU-bevilgningene	18
3	UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENTET	27
3.1	Totale bevilgningsforslag til universiteter, høgskoler og forskning	27
3.2	UFDs premisser for budsjettforslaget	28
3.3	Universitetssektoren (A.1)	33
3.4	Høgskolesektoren (A.2)	43
3.5	Bevilgninger til protrakategorien "Særskilte forskningsformål"	48
3.6	Bevilgninger til andre institusjoner med forskning	49
4	FORSKNINGSRÅDENE	51
4.1	Generelt	51
4.2	Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVVF)	54
4.3	Norges fiskeriforskningsråd (NFFR)	60
4.4	Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF)	62
4.5	Norges råd for anvendt samfunnsforskning (NORAS)	64
4.6	Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF)	68

5	BUDSJETTET FOR ØVRIG	74
5.1	De enkelte departementene	74
5.2	Næringsdepartementet	74
5.3	Miljøverndepartementet	79
5.4	Landbruksdepartementet	80
5.5	Fiskeridepartementet	83
5.6	Øvrige departementer	84
5.7	Spesielle forsknings- og utredningsmidler til disposisjon for departementene	87
	 TABELLVEDLEGG	 92
	Tabell V.1 Bevilgninger fra Kultur- og vitenskapsdepartementet til universiteter og vitenskapelige høyskoler i perioden 1950-91	92
	Tabell V.2.A Maksimumsgrenser for ansettelser. Universitetssektoren (A1) 1991.	94
	Tabell V.2.B Maksimumsgrenser for ansettelser. Høgskolesektoren (A2) 1991.	96
	Tabell V.3 Forskningsrådenes andel av tippemidlene fordelt på forskningsrådene i 1949-91	98
	Tabell V.4 Anslag for bevilgninger over statsbudsjettet i 1990 og 1991 til forskningsrådene etter departement	100

1 Hovedpunkter

- * Målsetningen om 5 % årlig realvekst til forskning og utvikling (FoU) i en fireårsperiode slik St.meld.nr.28 (1988-89) legger opp til, følges ikke opp.
- * Forslaget til 1991-budsjett innebærer en viss realnedgang i anslag for de samlede FoU-utgiftene over statsbudsjettet.
- * Budsjettforslaget gir nedgang i den offentlige forskningsinnsatsen som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP).
- * Handlingsplanen for forskerrekuttering referert i St.meld.nr.28 1988-89 med 180 nye rekrutteringsstillinger pr. år følges ikke opp. Det er foreslått 50 nye rekrutteringsstillinger i 1991.
- * I 1990 er sysselsettingsmidler benyttet til kompetansegivende utdanning i det ordinære utdanningssystemet. Dette foreslås videreført i 1991.
- * Utdannings- og forskningsdepartementet gir høyeste prioritet til å opprettholde det økte antall studieplasser i universitets- og høgskolesektoren. Nye studieplasser i universitetssektoren følges ikke av økte forskningsmidler.
- * Forbedret studiefinansiering ved økte avslutningsstipender for lange studier. Det innføres et nytt avslutningsstipend for studenter som gjennomfører på normert studietid i utvalgte fag.
- * Mer vekt på brukerorientering i NTNFs forskningsbevilgninger. Innsatsen konsentreres om 11 brukerstyrte programmer.
- * Den teknisk-industrielle instituttsektoren organiseres i fem polytekniske institutter.
- * Satsingsområdene nedtones som forskningspolitisk virkemiddel.

1.1 Regjeringens hovedprioriteringer

Regjeringen ser forskning som en forutsetning for kulturell utvikling, økonomisk vekst og økt velferd i det norske samfunn. Utbyttet av de offentlige investeringene i forskning skal bedres gjennom kvalitetsheving og effektiv ressursbruk.

Regjeringen uttaler at innen rammene for årets budsjettforslag er det forskerrekruttering, grunnforskning, miljøforskning og samarbeid med internasjonale forskningsmiljøer som skal prioriteres. Videre heter det at Regjeringen ser rekruttering av nye forskere som den største utfordringen innen forskningssystemet i dag.

I Gul bok heter det at budsjettet viser en styrking av universiteter og høyskoler, bl.a. med sikte på å kunne øke studentopptaket. I tråd med dette uttaler Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) at det viktigste tiltaket på driftsbudsjettet for 1991 er å sikre videreføring av nåværende studenttall.

Regjeringen ser statens oppgave som i første rekke å skulle finansiere den grunnforskning og grunnleggende kompetanseoppbygging som foregår ved universiteter og høyskoler. Videre bør rammevilkårene legges til rette for den anvendte forskningen. Offentlige forskningsbevilgninger må nyttes til å dekke viktige kunnskapsbehov for fellesskapet.

1.2 Statsbudsjettet og bevilgninger til FoU

Regjeringens forslag til statsbudsjett viser en samlet utgiftssum på 403,4 milliarder kr., medregnet folketrygden og Statens petroleumsfond. Forslaget innebærer en økning i utgifter ekskl. lånetransaksjoner på 5,8 % i forhold til S III 1990.

Programområde 07 "Undervisnings- og forskningsformål" vokser nominelt med 6,1 % i følge forslaget, til 26,4 milliarder kr. Med en forventet lønns- og kostnadsvekst på 4 % gir dette en realvekst på ca 2 %. På dette området er imidlertid bare deler av de samlede offentlige bevilgningene til forskning og høyere utdanning samlet. De øvrige midler er spredt på en rekke programområder og departementer.

Finansdepartementet beregner bevilgninger til forskning og utvikling (FoU) over det samlede budsjett på basis av anslåtte forskningsandeler fra Forskningsrådenes statistikkutvalg. Departementet kommer fram til en totalsum til forskning på 7 222 mill. kr. for 1991, en nominell vekst fra 1990 på 4,9 %. Departementet har imidlertid ikke tatt tilstrekkelig hensyn til endringer i FoU-innhold som følge av omdisponeringer, sammenslåinger og nyskapninger i budsjettstrukturen for 1991. Justert for dette viser anslagene for totale FoU-utgifter en nominell vekst på 2,9%. Med en forventet lønns- og kostnadsvekst på 4% gir dette en viss realnedgang i FoU-utgiftene over statsbudsjettet. Videre går FoU-utgiftenes andel av totale utgifter over statsbudsjettet noe ned fra 1990 til 1991. De offentlige FoU-utgiftenes andel av BNP går også noe ned.

1.3 Universitets- og høgskolesektoren

Universiteter og høgskoler får samlet en nominell vekst på 6,9% i følge budsjettforslaget. Det er høgskolesektoren som vokser mest med 12,9%, mens universitetssektoren får en økning på 3,1%. Når vi korrigerer for budsjett-tekniske endringer, tilleggsbevilgninger og pris- og lønnsvekst, finner vi en realnedgang for universitetssektoren på 4,5%. Det er bygg og utstyr som bidrar til den negative utviklingen. Lønnsposten får en realvekst på 1,5%, mens annen drift øker reelt med 2,2%. I høgskolesektoren er situasjonen omvendt; der får lønnsposten en realnedgang på 1,5 prosent, mens bygg og utstyr får en realvekst opp mot 50%. Veksten er i sin helhet knyttet til Radio- og fjernsynsenteret på Lillehammer. Etter Vinter-OL skal mesteparten av nybygget tas i bruk av Oppland distriktshøgskole. Totalt får høgskolesektoren en realvekst på 6,2%. Høgskolene under Landbruksdepartementet får en nominell vekst på 11,2% i følge budsjettforslaget.

Det er særlig det store behovet for nye studieplasser UFD har ønsket å prioritere i budsjettforslaget. For å oppnå større effektivitet i utnyttelsen av studieplassene styrkes ordningen med avskrivning av studielån ved avlagt eksamen. Det innføres dessuten et nytt avslutningsstipend på 18 000 kr for studenter som gjennomfører på normert studietid i utvalgte fag.

I universitetssektoren opprettes netto 104,5 nye stillinger. Av disse er 50 rekrutteringsstillinger. Det opprettes 111 nye toppstillinger (gruppe 1). De fleste av disse er omgjøringer, netto opprettes 6 nye professorater. I høgskolesektoren øker den totale rammen for ordinære stillinger med 151. Av disse er 71,5 overført fra andre kapitler som tidligere ikke lå under høgskolesektoren. Rammen for ansettelse i stillingsgruppe 1 økes med 9.

Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om høyere utdanning våren 1991.

1.4 Forskerrekruttering

Regjeringen ser forskerrekruttering som en av de største utfordringene forskningssystemet står overfor, og uttaler at forskerrekruttering er blant de prioriterte områder i årets budsjett. Det opprettes 50 nye rekrutteringsstipend som alle går direkte til universiteter og høgskoler. Referansen til handlingsplanen for forskerrekruttering som både Regjering og Storting tidligere har sluttet seg til, er utelatt. Planen innebar en opptrapping på 180 nye rekrutteringsstillinger pr. år i fire år.

1.5 Forskningsrådene

De fem forskningsrådene disponerer i følge budsjettforslaget 1 638,7 mill. kr. i 1991 i grunnbevilgning fra sine forvaltningsdepartementer inklusive tippemidler. Det innebærer en nominell økning på 3,2% fra 1990. I tillegg disponerer rådene om lag 313 mill. kr. fra andre departementer.

Det er NLVF som i følge budsjettforslaget får den største nominelle økningen med 8,1%. Lavest ligger NORAS og NTNØ som i 1991 er foreslått med en nominell økning på under 1%. Det innebærer en realnedgang på rundt 3% med en forventet lønns- og kostnadsvekst på 4%. NAVF får en nominell økning på 5,6%, mens NFFR får sin bevilgning øket med 7,4% nominelt i følge budsjettforslaget.

Forskningsrådsstrukturen er for tiden under vurdering av et eget utvalg. Utvalget vil legge fram sin innstilling 1. juli 1991.

Regjeringen forventer at forskningsrådene følger hovedprioriteringene i den nasjonale forskningspolitikken. Et viktig styringsverktøy har vært de

nasjonale satsingsområdene, og alle rådene vil opprettholde virksomheten på sine ansvarsområder. Finansdepartementet har i Gul bok beregnet at i underkant av 20 % av offentlige bevilgninger til forskningsformål kanaliseres til innsatsområdene via forskningsrådene. Alle innsatsområdene skal evalueres i perioden 1990-92, og mye tyder på at innsatsområdene er i ferd med å nedtones som forskningspolitisk virkemiddel. Det signaliseres en omlegging bort fra store programmer fra flere av rådene; dels under henvisning til at den frie forskningen blir skadelidende, dels av bekymring for den disiplinorienterte forskningen.

For NTNf skjer det en omlegging av måten forskningen er organisert i retning av brukerstyrte programmer (se nedenfor). For NFFR opprioriteres av teknologi- og næringsrettet FoU i tråd med rådets langtidsplan. I NLVF derimot, er tendensen å opprioritere investeringer for å styrke grunnforskningen, særlig når det gjelder vitenskapelig utstyr. Også NTNf blir av Næringsdepartementet minnet om sitt grunnforskningsansvar på de hovedsatsningsområder rådet ivaretar. Særlig i forbindelse med NTNfs engasjement i Nord-Norge-planen understrekes betydningen av grunnforskning og forskerrekuttering.

For NAVF har det som følge av lønnsoppgjøret påløpt ekstra kostnader til doktorgradsstipendiatene. De utgjør etter NAVFs egne beregninger 7,9 mill. kr. for 1991, og er ikke eksplisitt kompensert i budsjettforslaget. Dette tilsvarer ca. 25 rekrutteringsstillinger. Når vi holder midler bundet til tariffavtalen utenfor får NAVF en nominell vekst på 4,1%, noe som tilsier en reell nullvekst i 1991.

1.6 Næringsrettede virkemidler

Næringsdepartementet arbeider med virkemiddelapparatet for forskning og utvikling med sikte på økt effektivitet, økt brukervennlighet og bedre samordning av innsatsen. Av tiltakene er opprettelsen av det nye Næringsfondet A/S som skal samlokaliseres med NTNf, og ha gjensidig styrerepresentasjon med NTNf. Fondet opprettes samtidig som Industrifondet og Småbedriftfondet nedlegges.

Forenklingen får også konsekvenser for de teknisk-industrielle forskningsinstituttene. Disse er av NTNf foreslått slått sammen til fem polytekniske institutter, ett i hver av våre universitetsbyer samt i Stavanger. Dette forslaget får Næringsdepartementets støtte, og det åpnes for å benytte instituttene grunnbevilgning for å fremme omstruktureringen.

NTNF får i budsjettforslaget også støtte for sine planer om å innrette forskningsprogrammene mer mot brukernes behov. Man ønsker på denne måten å sikre at programmene får en mer forretningsmessig karakter, og at aktiviteten i størst mulig grad rettes inn mot offentlige og private brukeres ønsker. Man vil legge vekt på at man oppnår en brukermedfinansiering på minimum 50%. På denne måten vil man oppnå at offentlige bevilgninger til FoU også utløser store private forskningsmidler. Om det vil dreie seg om nye private midler, eller omprioritering av eksisterende forskningsmidler, blir ikke nærmere drøftet.

2 Det totale statsbudsjett for 1991

2.1 Regjeringens hovedprioriteringer

Om det samlede budsjett og utfordringene for norsk økonomi heter det i Gul bok (s. 5*): "Den høye arbeidsledigheten og den lave veksten i fastlandsøkonomien er hovedproblemene i norsk økonomi". Den økonomiske politikken som skal møte disse problemene må derfor særlig sikte mot: "-en lavere pris- og kostnadsvekst enn i konkurrentlandene, -en sterkere produktivitetsutvikling i alle deler av norsk økonomi, både i næringslivet og i den offentlige forvaltning". Regjeringen mener videre at en for stor del av inntektene i norsk økonomi kanaliseres over offentlige budsjetter.

I oversikten over hovedprioriteringer i budsjettet inngår følgende saksområder: Miljøproblemene, barn og småbarnsfamilier, HVPU-reformen og eldreomsorg, bekjempelse av kriminalitet, oppfølging av veksten i antall studieplasser samt forbedret studiefinansiering, en mer effektiv stat, distriktpolitiske tiltak.

Regjeringen ser forskning som en forutsetning for kulturell utvikling, økonomisk vekst og økt velferd i det norske samfunn. Utbyttet av de offentlige investeringene i forskning skal bedres gjennom kvalitetsheving og effektiv ressursbruk. Det heter i Gul bok (s. 31*):

Regjeringen iverksetter en rekke tiltak med sikte på å heve kvaliteten i forskningssystemet og å effektivisere ressursbruken gjennom å effektivisere forskningssystemet.

Hva denne effektiviseringen konkret består i blir ikke nevnt i forbindelse med ovenstående sitat. Det vises imidlertid til at alle innsatsområdene skal evalueres i perioden 1990-92, samt til utvalget som skal vurdere forskningsrådsstrukturen. Det vises videre til at det er en viktig oppgave å få til en bedre samordning og konsolidering av det regionale forskningssystemet. Det skal opprettes regionale arbeidsgrupper som skal utrede hvordan det regionale kunnskapssystemet kan styrkes gjennom samarbeid og arbeidsdeling. Likeledes bebudes en gjennomgang av den anvendte samfunnsviten-

skapelige instituttsektoren. Endelig vises det til at Regjeringen går inn for å forenkle strukturen i instituttsektoren, samt forenkle det statlige virkemiddelapparatet rettet mot næringslivet.

Innen den nominelle økningen i årets budsjettforslag er det forskerrekuttering, grunnforskning og miljøforskning som skal prioriteres. Regjeringen ser rekruttering av nye forskere som den største utfordringen innen forskningssystemet i dag. Om statens oppgave i det totale norske forskningssystemet heter det (Gul bok, s.30*):

Det norske forskningsutførende system kan deles i tre: Universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter og forskning i bedrifter og foretak. Statens oppgave er i første rekke å finansiere den grunnforskning og grunnleggende kompetanseoppbygging som foregår ved universiteter og høyskoler. Videre er det statens oppgave å legge rammevilkårene til rette for den anvendte forskningen, blant annet i form av grunnbevilgninger og programbevilgninger til forskningsinstituttene. Samtidig må offentlige forskningsbevilgninger nyttes til å dekke viktige kunnskapsbehov for fellesskapet. I tråd med dette har Regjeringen innenfor budsjetttrammene for 1991 lagt særlig vekt på grunnforskning, forskerrekuttering og miljøforskning.

I Gul bok heter det videre at budsjettet viser en styrking av universiteter og høyskoler, bl.a. med sikte på å kunne øke studentopptaket. I tråd med dette uttaler UFD at det viktigste tiltaket på driftsbudsjettet for 1991 er å sikre videreføring av nåværende studenttall.

Regjeringen poengterer også at den legger vekt på samarbeid med internasjonale forskningsmiljøer. I Gul bok heter det at budsjettet gjør det mulig med en viss øket innsats i flere av de internasjonale samarbeidsprogrammene. Det er særlig samarbeidet med EF som blir prioritert.

Regjeringen uttaler at den legger stor vekt på det forskningsetiske arbeidet, og oppretter tre nasjonale forskningsetiske komiteer innen medisin, samfunnsforskning/humaniora og naturvitenskap/teknologi.

2.2 Hovedtall i budsjettet

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1991 viser en samlet utgiftssum på 403,4 milliarder kroner, medregnet folketrygden og Statens petroleumsfond. Dette er en nominell økning på 21,4% i forhold til vedtatt budsjett (S III) for 1990. Holdes folketrygden og Statens petroleumsfond utenom blir veksten 11,3%. Utgiftene utenom lånetransaksjoner stiger med nærmere 18 milliarder kroner, eller 5,8% i forhold til S III 1990, og utgjør 323,4 milliarder kroner eksklusive Statens petroleumsfond.

Budsjettets utgifter klassifiseres og omtales etter departement og programområde. I likhet med departementsstrukturen er programområdeinndelingen endret fra 1990 til 1991. Vi vil påpeke at det som tidligere var programområde 07 "Høyere utdanning, forskning og kultur" er endret til "Undervisnings- og forskningsformål" i 1991. I tillegg til forskning er nå all undervisning som tidligere sorterte under Kirke- og undervisningsdepartementet og Kultur- og vitenskapsdepartementet samlet under dette programområdet. Kulturformål er flyttet til programområde 08 sammen med kirkesaker.

Tabell 2.1 viser forslaget for budsjetterminen 1991 og vedtatt budsjett for 1990 fordelt på programområder, og prosentvise endringer fra 1990 til 1991. Programområde 07 "Undervisnings- og forskningsformål" vokser nominelt med 6,1% ifølge forslaget. Med en forventet lønns- og kostnadsvekst på 4% (jfr. Nasjonalbudsjettet 1991, s.6) gir dette en realvekst for programområdet på ca. 2%.

Programområde 07, "Undervisnings- og forskningsformål", dekker bare en del av de samlede offentlige bevilgningene til forskning og høyere utdanning. Statens samlede utgifter til forskning og utviklingsarbeid (FoU) er spredt på en rekke programområder. Bare forskning og utviklingsarbeid (FoU) som får bevilgninger over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett er inkludert. Disse utgjør anslagsvis 35-40% av de samlede statlige FoU-bevilgningene. På utdanningssiden inngår, på samme måte, bare undervisningsinstitusjoner på Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Det betyr f.eks. at Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole ikke er med.

Betydelige FoU-midler bevilges under programområdene 04 "Militært forsvar", 15 "Landbruk", 17 "Næringsvirksomhet" og 18 "Olje-, energi- og vassdragsformål". Også tippemidlene - som ikke formelt inngår i statsbudsjettet - er en viktig finansieringskilde for forskning. Forskningens andel av tippemidlene utgjør i 1991 236 mill. kr.

Tabell 2.1 Totalbevilgninger på statsbudsjettet medregnet folketrygden etter programområder. 1990 og 1991.

Programområder	Totalbevilgning		
	S III ¹⁾	Forslag	Endring ²⁾
	1990	1991	1990-91
	Mill.kr	Mill.kr	Prosent
00 Konstitusjonelle institusjoner	581	636	9,5
01 Fellesadministrasjon	5 816	5 605	-3,6
02 Utenriksadm., handel og skipsfart	1 762	1 521	-13,7
03 Utviklingshjelp	7 136	7 453	4,4
04 Militært forsvar	21 893	22 420	2,4
05 Sivil beredskap	353	351	-0,6
06 Rettsvesen, politi og kriminalomsorg	5 707	6 120	7,2
07 Undervisnings- og forskningsformål	24 916	26 428	6,1
08 Kirke- og kulturformål	2 302	4 116	78,8
09 Sosiale formål	2 706	3 430	26,8
10 Helsevern	3 327	25 202	657,5
11 Familie, forbrukerpolitikk	11 168	13 250	18,6
12 Miljøvern og regional planlegging	2 061	2 336	13,3
13 Innvandring, arb.miljø og distr.utb.	3 711	6 400	72,5
14 Boligformål og bygningssaker	3 080	3 431	11,4
15 Landbruk	14 014	14 527	3,7
16 Fiske og fangst	1 903	774	-59,3
17 Næringsvirksomhet	2 342	2 550	8,9
18 Olje-, energi- og vassdragsformål	14 646	13 307	-9,1
19 Arbeidsmarked	3 032	3 117	2,8
20 Kystverket	565	594	5,1
21 Innenlands transport	16 701	17 544	5,0
22 Post og telekommunikasjoner	5 522	5 077	-8,1
23 Finansadministrasjon	5 787	5 320	-8,1
Øvrige områder utenom folketrygden ³⁾	54 763	74 380	35,8
Sum Statsbudsjettet	215 794	265 889	23,2
Sum Folketrygden	116 423	103 973	-10,7
Utgifter ekskl. Statens petroleumsfond	332 217	369 862	11,3
Statens petroleumsfond	-	33 555	-
Totale utgifter	332 217	403 417	21,4
Totale utgifter ekskl. låne- transaksjoner	305 685	356 947	16,8
Andre off. midler til forskn.rådene ⁴⁾	279	281	0,07

¹⁾ Vedtatt budsjett. Tilleggsbevilgninger og innstramningstiltak er ikke inkludert.

²⁾ Noen av endringene skyldes særskilte forhold (se Gul bok 1991, s. 24*).

³⁾ Omfatter renter og avdrag på statsgjeld, lån i statsbankene og ymse utgifter (programområdene 24-26).

⁴⁾ Omfatter tippemidlene og midler fra Konesjons- og Måravgiftsfondene. Vi må imidlertid understreke at vi har benyttet Olje- og energidepartementets anslag for midlene fra Konesjons- og Måravgiftsfondene for 1991; de bevilges først senere.

2.3 FoU-bevilgningene

I Gul bok har det de siste årene vært tatt inn en egen omtale av "Bevilgninger til forskningsformål". I budsjettforslaget for 1990 ble forskning generelt omtalt på denne måten:

Forskning er en viktig forutsetning for kulturell utvikling, økonomisk vekst og økt velferd i det norske samfunn. Regjeringen prioriterer derfor forskning høyt i statsbudsjettet og viderefører den sterke satsingen fra 1987, 1988 og 1989. Dette er i samsvar med Stortingsmelding nr. 28 (1988-89) Om forskning, som har fått bred tilslutning i Stortinget. Forskningsmeldingen legger opp til en årlig realvekst på 5% til forskning i 4-års perioden 1990-93. (Gul bok 1990, s.29*)

I budsjettforslaget for 1991 er formuleringene anderledes:

Forskning er en viktig forutsetning for kulturell utvikling, økonomisk vekst og økt velferd i det norske samfunn. Regjeringen legger vekt på at utbyttet av de offentlige investeringene i forskning kan økes gjennom kvalitetsheving og effektiv ressursbruk. (Gul bok 1991, s.30*)

Forskning anses fortsatt som en viktig forutsetning for å nå prioritert mål på øvrige felter. Det gis ikke eksplisitt uttrykk for at forskning generelt er noen høyt prioritert oppgave i budsjettet. Referansen til Forskningsmeldingens vekstmålsetning er utelatt.

Årets budsjett bryter med Forskningsmeldingens målsetning om 5% realvekst til forskning:

Inkludert tippemidler utgjør forskningen i 1991-budsjettet 7 222 mill. kroner, mot 6 883 mill. kroner i 1990. Budsjettforslaget for 1991 viser dermed en nominell vekst på 4,9 pst. sammenlignet med budsjettet for 1990. Eksklusive tippemidler viser budsjettet en nominell vekst på 5,1 pst. (Gul bok 1991, s.30*)

Justert for en anslått generell prisstigning på 4% fra 1990 til 1991 Nasjonalbudsjettet, s.8) blir realveksten 0,9%. Etter vekstperioden på 80-tallet viser årets budsjettforslag at økningen i offentlige midler til forskning trappes noe ned til fordel for andre formål:

Den norske FoU-innsatsen har økt betydelig i de senere år og anslås for 1990 til å bli i underkant av 2 pst. av bruttonasjonalproduktet (Kilde: Forskningsrådenes statistikkutvalg). Næringslivets FoU-andel vokste i første halvdel av 1980-åra, men synes nå å ha stagnert. Norsk næringslivs FoU-innsats er fremdeles lav i forhold til andre industriland. Den offentlige FoU-innsatsen har vokst, og utgjør omlag 1 pst. av bruttonasjonalproduktet i 1989. Forslaget for 1991 forventes å videreføre denne andelen.
(Gul bok 1991, s. 30*).

Hovedtallene i det statlige "forskningsbudsjettet" finnes i tabell 4 (s.30*) i Gul bok for 1991. Tabellen er utarbeidet av Finansdepartementet i slutfasen av budsjettbehandlingen, og inneholder forskningsbevilgninger over statsbudsjettet for 1990 (S III) og 1991 (forslag). I omtalen heter det:

Til hvert kapittel eller gruppe av kapitler er det knyttet en forskningsandel som viser hvor stor del av bevilgningene på kapitlet som nyttes til forskning. Forskningsandelene er regnet ut av Forskningsrådenes statistikkutvalg. Disse andelene er brukt til å vurdere forskningsinnholdet både i 1990-budsjettet og i 1991-budsjettet.
(Gul bok 1991, s. 30*.)

Det må her presiseres at nevnte underlagsmateriale fra Forskningsrådenes statistikkutvalg er basert på en gjennomgang av 1990-budsjettet. Departementet har bare delvis tatt hensyn til dette i sine beregninger. Blant annet er ikke tabellen helt oppdatert med hensyn til endringer i FoU-innhold som følge av omdisponeringer, sammenslåinger og nyskapinger i budsjettstrukturen.

Statistikkutvalgets egne foreløpige anslag er gjengitt i tabell 2.2. Anslagene viser totale FoU-utgifter på vel 7,1 milliarder kroner eksklusive sentralt innbetalte innskudd i Statens pensjonskasse. Dette er noe lavere enn

det beregnede nivået på FoU-utgiftene i Gul bok for 1991. Statistikkutvalgets beregninger viser imidlertid også et noe høyere FoU-innhold i 1990-budsjettet enn Gul bok; vel 6,9 milliarder kr. Samlet gir dette en lavere nominell vekst fra 1990 til 1991 enn det som er angitt i Gul bok for 1991: 2,9%. Da er det ikke tatt hensyn til tilleggsbevilgninger og nedskjæringer i perioden. Tar vi igjen hensyn til en generell prisstigning på 4% tyder analysen på en viss realnedgang i FoU-utgiftene over statsbudsjettet.

FoU-bevilgningen over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett vokser nominelt med 5%, reelt med 1%. Vi har her kontrollert for den økte studenttilstrømmingen til universiteter og høyskoler i 1991-budsjettet. Vi vil understreke at det for 1990 er brukt tall fra vedtatt budsjett (S III).¹ Veksten er med andre ord beregnet utfra den del av 1991-bevilgningen Statistikkutvalget anser som FoU-relevant. Dette er i tråd med departementets prioritering:

Driftsbudsjettet er meget trangt, spesielt ved universitetene. Studieplasser er prioritert. Forskningskomponenten er "skrelt" av. Dette kan bare gjøres i en begrenset tidsperiode. Kravet til kvalitet i utdanning og forskning er viktig.²

¹ Midlene til de vel 7 000 nye studieplasser i 1990 ble gitt som tilleggsbevilgning, og er følgelig ikke med i 1990-tallene.

² Sitat fra Utdannings- og forskningsministerens foredrag på landsmøtet for de regionale høgskolestyrene 10. oktober 1990.

Tabell 2.2: Anslåtte¹⁾ statlige FoU-utgifter²⁾ over statsbudsjettet for 1990 (S III) og 1991 etter departement. Millioner kroner. Endring i %.

Departement	SIII 1990	Forslag 1991	Endring ³⁾
Utenriks	218	220	0,7
Utdannings- og forskning	2 5982	727	5,0
Kommunal ⁴⁾	141	159	13,0
Sosial	278	278	0,2
Næring	977	1 001	2,5
Fiskeri	263	267	1,8
Landbruk	526	559	6,3
Miljøvern	329	345	5,0
Forsvar	445	428	-3,8
Olje- og energi	308	313	1,4
Andre departementer ⁵⁾	165	174	6,9
Statsbankene	95	68	-28,4
Statens forretningsdrift	320	323	0,7
Konsesjons- og måravg.fondene	43	44	2,8
Tippemidler ⁶⁾	218	219	0,5
Totalt	6 925	7 126	2,9

¹⁾ Kilde: Forskningsrådenes statistikkutvalg.

²⁾ Omfatter ikke sentralt innbetalte innskudd til Statens pensjonskasse, til sammen i størrelsesorden 100 millioner kroner i 1990 og 105 millioner i 1991.

³⁾ Beregnet på grunnlag av nøyaktigere tall.

⁴⁾ Under tilsagnsrammekapitlene 551 og 552 har vi benyttet operasjonsrammen. Grunnlaget for FoU-anslagene tilsvarende derfor ikke totalbevilgningen over kapitlene. Dette skyldes omlegging til nytt bevilgningssystem (se Gul bok for 1991, s.37*)

⁵⁾ Omfatter Kirke- og kulturdept., Justis- og politidept., Familie- og forbrukerdept, Samferdselsdept., Arbeid- og administrasjonsdept. og Finans- og tolldept.

⁶⁾ Uoverensstemmelse i forhold til tall for tippeoverskuddet ellers i rapporten skyldes at Forskningsrådenes statistikkutvalg beregner samme FoU-andel av tippemidlene som av tilskudd til forskningsrådene over forvaltningsdepartementene. Den blir dermed lavere enn 100%.

Den største veksten finner vi på Kommunaldepartementets budsjett. Dette henger blant annet sammen med en ny byggebevilgning til Statens arbeidsmiljøinstitutt. Det som trekker ned er særlig bevilgningene over Forsvarsdepartementets budsjett, som skyldes bortfall av kapitaltilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt. Den sterke prosentvise nedgangen i FoU-bevilgningen gjennom statsbankene skyldes bortfall av en bevilgning under Industrifondet.

Det er ikke tatt hensyn til problematiske aspekter ved oppdragsmidlene ved universiteter, høyskoler og andre institusjoner. Disse kan gi overestimerte utgiftsanslag av to grunner. For det første kan midlene som utgiftsføres på institusjonenes budsjetter være privat finansiert. For det andre er midlene, i den grad de er offentlige, utgiftsført både på institusjonenes egne og de enkelte bevilgende departementenes budsjetter. Denne typen dobbeltføringer følger av det såkalte bruttobudsjetteringsprinsippet i Staten.

Statistikkutvalgets tall er lagt til grunn for figur 2.1 og 2.2. Vi gjør oppmerksom på at de FoU-beløp som ligger til grunn for figurene er anslått ved en gjennomgang av de vedtatte statsbudsjettene (S III) for årene til og med 1990, mens 1991-tallet er basert på budsjettforslaget. Det er ikke tatt hensyn til tilleggsbevilgninger, innsparinger og omdisponeringer som kommer til etter at budsjettet er vedtatt. Den faktiske FoU-innsats måles i ettertid og framgår av den ordinære FoU-statistikken; det vises til publikasjoner fra denne.³

Figur 2.1 viser utviklingen i de statlige utgiftene til FoU i løpende og faste priser fra 1979 til 1991. I løpende priser har FoU-utgiftene økt jevnt i hele perioden fram til 1990, men de har økt noe sterkere enn tidligere etter 1986. Fra 1990 til 1991 synes denne tendensen å flate noe ut.

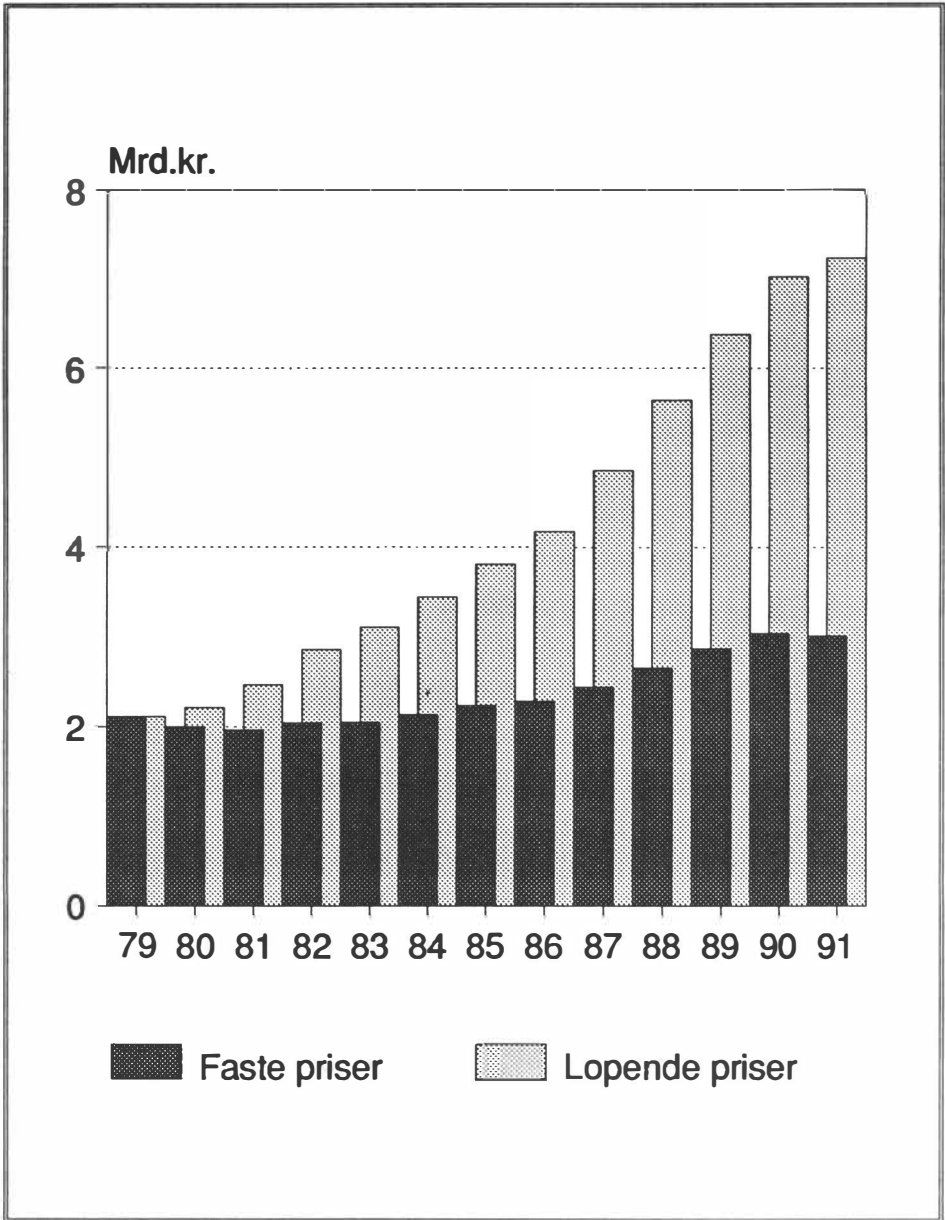
I faste priser viser figuren synkende utgifter helt i begynnelsen av perioden. Siden har utgiftene hatt en relativt stabil vekst, om enn noe sterkere mellom 1986 og 1990. Figuren viser at det fra 1990 til 1991 synes å bli en realnedgang i de offentlige FoU-utgiftene for første gang på ti år.

³ Siste undersøkelsesår det foreligger publikasjoner fra er 1987. 1989-statistikken er under utarbeidelse, og publikasjoner vil foreligge på vårparten i 1991.

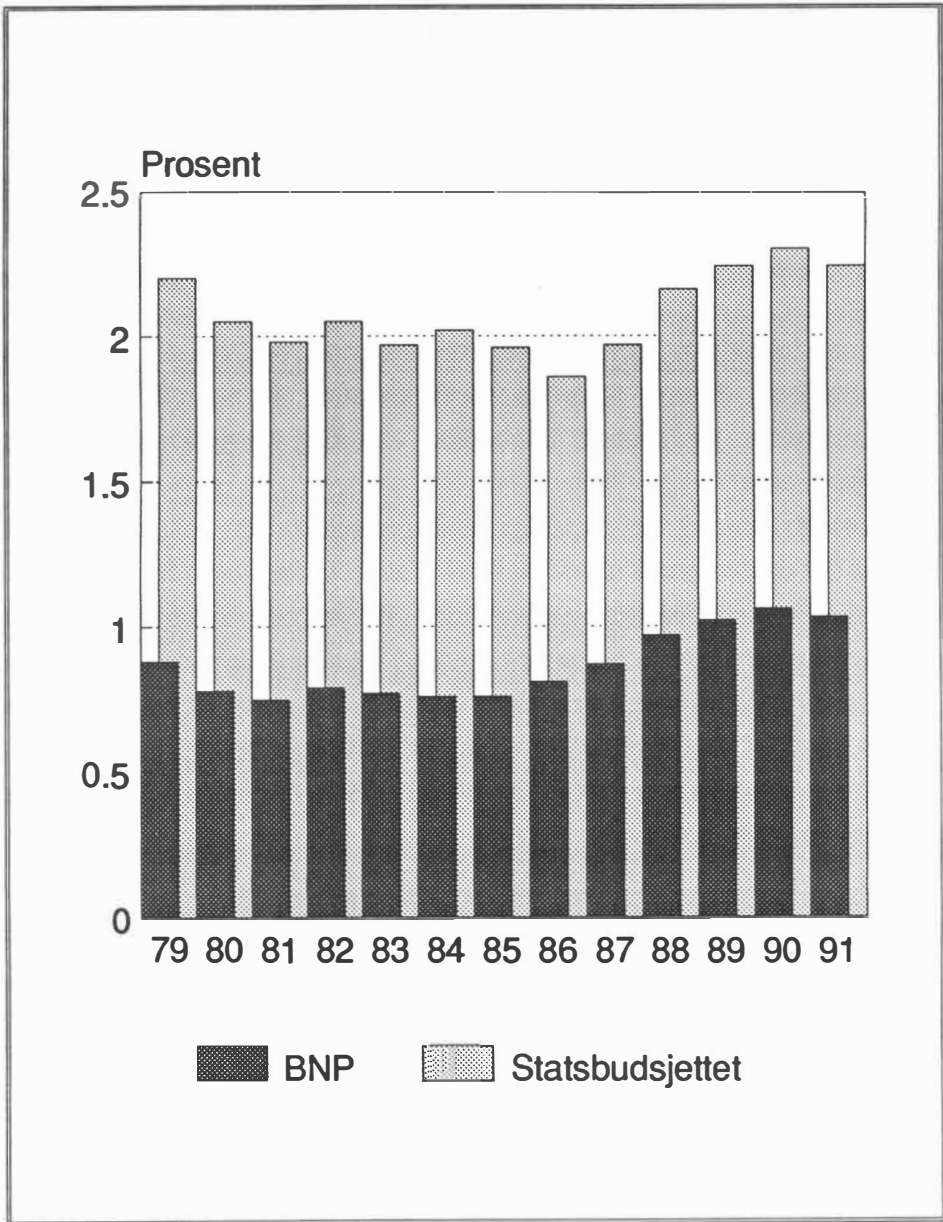
Figur 2.2 viser utviklingen i statlige FoU-utgifter som andel av totale utgifter over statsbudsjettet (eksklusive lånetransaksjoner) og som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) for samme periode. FoU-utgiftenes andel av totale utgifter over statsbudsjettet synes å gå noe ned fra 1990 til 1991, for første gang siden 1986. Fram til 1986 viser andelen en ujevn men synkende tendens. Fra 1986 til 1988 øker andelen igjen, før den flater noe ut fra 1988 til 1990, og tilslutt synker med 1991-budsjettet.

De statlige FoU-utgiftene går også ned som andel av BNP fra 1990 til 1991. Andelen passerte 1 prosent i 1989⁴, og ligger fortsatt over denne grensen etter nedgangen i 1991. Etter en viss nedgang i begynnelsen av perioden lå andelen nokså stabilt rundt 0,8% fram til rundt 1985. Deretter har andelen steget jevnt, om enn noe avtagende, fram til 1990.

⁴ Grunnen til at andelen er noe høyere enn oppgitt i tidligere anslag fra Statistikkutvalget er at BNP-tallene for de seneste årene er nedjustert i siste nasjonalbudsjett.

Figur 2.1: Statlige FoU-utgifter 1979-91.

Figur 2.2: Statlige FoU-utgifter i % av statsbudsjettets totale utgifter og i % av bruttonasjonalproduktet (BNP)

Merknader til figur 2.1 og figur 2.2

1. Kilde: Tallene for 1979-90 er hentet fra Forskningsrådenes statistikkutvalgs database for statsbudsjettanalyser. For 1991 har NAVFs utredningsinstitutt gjort foreløpige FoU-anslag basert på budsjettforslaget. Beregningene for 1979-1990 er basert på vedtatt budsjett (S III). Oversikt over faktiske FoU-utgifter målt i ettertid gis i FoU-statistikkens publikasjoner.
2. Tallene inkluderer foruten departementenes midler til FoU, også tippemidlene, Statens forretningsdrift, dekning av tap på FoU-lån fra Industrifondet og sentralt innbetalte arbeidsgiverinnskudd i Statens pensjonskasse.
3. Bruttobudsjettering for oppdragsforskning ble innført for institusjonene under det daværende Kultur- og vitenskapsdepartementet fra 1982. Dette gjør direkte sammenligninger med tidligere år noe problematisk.
4. Beregningene av faste priser er basert på den totale konsumprisindeksen med 1979 som basisår. Det er forutsatt en prisstigning på 4% fra 1989 til 1990 og 4% fra 1990 til 1991 (Nasjonalbudsjettet 1990).
5. Bruttonasjonalprodukt (BNP) for 1990 og 1991 er anslått i Nasjonalbudsjettet for 1990, s. 84.

3 Utdannings- og forskningsdepartementet¹⁾

3.1 Totale bevilgningsforslag til universiteter, høyskoler og forskning

Bevilgningene til høyere utdanning og forskning er fordelt på en rekke kapitler i budsjettforslaget. Vi deler her kapitlene i tre hovedkategorier, en gruppering som stort sett samsvarer med departementets:

- A. Universiteter og høyskoler
- B. Særskilte forskningsformål
- C. Andre institusjoner med forskning

Den første gruppen utgjør programkategorien "Høgre utdanning" som omfatter universiteter og vitenskapelige høyskoler (universitetssektoren A.1), samt regionale og andre høyskoler (A.2). Programkategorien "Særskilte forskningsformål" omfatter bl.a. bevilgninger til NAVF, NORAS og CERN. Forskningsrådene behandles nærmere i kapittel 4. "Andre institusjoner med forskning" omfatter øvrige kapitler som inneholder midler til FoU - bl.a. meteorologiske formål. Bare deler av beløpet under denne kategorien er FoU-midler. Utgifter til forskning, forsøk og utvikling i grunnskolen og den videregående skole er inkludert her.

Tabell 3.1. viser budsjettforslagene for de enkelte kategorier. Samlet utgjør bevilgningene over 8,7 milliarder kr. i 1991 og har en nominell økning på 6,4% i forhold til vedtatt budsjett (SIII) for 1990.

¹⁾ Pga. en inkurie kom 1. opplag av UFD sin proposisjon med mange trykkfeil. Det er også en del feil i 2. opplag av proposisjonen. Dette gjør at vi må ta forbehold om riktigheten av budsjettallene.

Tabell 3.1 Bevilgninger til universiteter, høyskoler og forskning under Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 1990 og 1991. Mill. kr.

Hovedkategori	1990	1991	%- endring
A. Universiteter og høyskoler ¹⁾	7 265,7	7 766,5	6,9
A.1 Universitetssektoren	4 464,4	4 603,4	3,1
A.2 Høyskolesektoren	2 801,2	3 163,1	12,9
B. Programkategorien "Særskilte forskningsformål"	635,5	668,8	5,2
C. Andre institusjoner med forskning	295,8	290,2	-5,6
Sum	8 197,0	8 725,5	6,4

¹⁾ I tallene for 1990 er det brukt faktisk bevilget beløp til bygg. Dette er 5,5 mill. kr. lavere enn S III.

3.2 UFDs premisser for budsjettforslaget

Overordnet prioritering

Det totale budsjettet til Utdannings- og forskningsdepartementet foreslås økt med 6,1% nominelt. Innenfor denne rammen har departementet funnet det mulig å satse på prioriterte tiltak i utdanninga. Av de prioriterte tiltakene trekker departementet særlig fram behovet for nye studieplasser innen videregående og høyere utdanning. Videre vises det til at alle de private skolene som i dag er godkjente, er tatt inn i budsjettet, og at tilskuddene til skoler med paralleller i det offentlige skoleverket er styrket. Andre prioriterte områder som departementet trekker fram omfatter bedring av studiefinansieringen, forsøks- og utviklingsarbeid i skolen, etterutdanning og miljøarbeid i utdanninga. Som et siste punkt uttaler departementet at "arbeidet med å styrkje skolens rolle som norm- og verdiformidlar vil bli sterkt vektlagt i 1991".

Mål for høyere utdanning

Departementet uttaler at det viktigste tiltaket på driftsbudsjettet for 1991 er å sikre videreføring av nåværende studenttall. I tillegg er det avsatt midler til 3000 nye studieplasser fra høsten 1991, og det er bedt om fullmakt til å disponere sysselsettingsmidler dersom det viser seg at dette ikke er nok. Det heter om studenttilstrømningen inneværende år at det på tross av ekstraordinære bevilgninger "ikkje var til å unngå" å regulere tilgangen til flere studier ved universitetene. Det ble gjort for at den økede pågangen ikke skulle gå for mye ut over kvaliteten i undervisning og forskning.

Departementet vil legge fram en stortingsmelding om høyere utdanning våren 1991. Den vil basere seg på innstillingene fra Universitets- og høgskoleutvalget (NOU 1988:28) og utvalget som har vurdert mottaket av utenlandske studenter (NOU 1989:13). Det vises til at flere av de mest sentrale forslagene allerede er tatt opp for Stortinget, bl.a. i budsjettproposisjonen for 1990. Departementet uttaler (s.7):

Slike politiske retningslinjer, som også ligg til grunn for prioriteringane i dette budsjettframlegget, er:

- Høgre utdanning og forskning er blant dei prioriterte statlege oppgåvene;
- Det må leggjast vekt på å mobilisere fleire til å søke høgre utdanning, unødige krav for opptak må fjernast;
- Det er viktig å stimulere fleire studentar til å ta utdanning på normert tid;
- Universiteta og dei vitenskaplege høgskolane har det faglege ansvaret for hovudfagsutdanning og forskaropplæring;
- Ein vil ikkje opprette fleire høgskolar, men samle ressursane om dei som alt er etablerte, m.a. gjennom samarbeid, arbeidsdeling, samlokalisering og samanslåing av nærskylde institusjonar.

Departementet innleder omtalen av programkategorien "Høgre utdanning" med å trekke skillelinjene mellom de regionale høgskolene og universitetene/de vitenskapelige høgskolene. De regionale høgskolene skal ha undervisning som primæroppgave, mens institusjonene i universitetssektoren har et større forskningsomfang og ansvaret for den delen av utdanninga som er særlig

knyttet til forskning. Departementet peker på at høyere utdanning er et samlet ansvar for de to sektorene, og at videre utbygging må skje etter et felles nasjonalt program.

Om planer og utfordringer for institusjonene heter det at de skal legge vekt på å utvikle den interne organisasjonen gjennom systematisk planlegging og effektivisering av styringssystemene. Departementet uttaler videre (s.168):

Universiteta vil i åra framover konsentrere seg om følgjande satsingsområde:

Forskarutdanning

Internasjonalisering

Tiltak for betring av læringsmiljøet

Likevel vil det i den aller nærmeste tida vere utbygging av studieplassar for den raskt veksande pågangen av studiesøkjarar som må ha første prioritet. Sentrale fagspesifikke utbyggingsområde er

- helse- og miljøfag
- kulturfag
- kommunikasjons- og mediefag
- sentrale skolefag som basis for lærerutdanning
- teknologiske fag (m.a. informatikk og bioteknologi)

Byggetiltak

Om bevilgninger til nybygg uttaler departementet at det er en flaskehals for den videre utbygginga. Departementet har derfor lagt stor vekt på å øke bevilgningene til nybygg. Under henvisning til Universitets- og høgskoleutvalgets målsetning for utbyggingen av høyere utdanning vises det til at bevilgningen til bygg og utstyr økes med 9,4 %, fra 1077,2 mill. kr. i 1990 til 1178,7 mill. kr. i 1991 (UFD, s.172). Det gir en realvekst oppunder 5 %. Holder man byggebevilgningen til Radio- og fjernsynsbygget på Lillehammer utenfor (50 mill. kr. i 1990 og 200 mill. kr. i 1991), viser budsjettforslaget imidlertid en nominell nedgang på 4,7%.

Forskning

Utdannings- og forskningsdepartementet gir følgende generelle programerklæring når det gjelder forskning (s.12):

Forskning er ein viktig føresetnad for kulturell utvikling, økonomisk vekst og auka velferd i samfunnet. Regjeringa legg vekt på at utbyttet av offentlege investeringar i forskning kan aukast gjennom kvalitetsheving og effektiv ressursbruk. I statsbudsjettet for 1991 legg regjeringa opp til ein nominell vekst, medrekna tippemidlar, på 4,9% i høve til 1990. Forskarrekruttering, grunnforskning og miljøforskning er prioritert innanfor denne auken.

Rekruttering av nye forskere karakteriseres som den største utfordringen innenfor forskningssystemet i dag. Det foreslås bevilget midler til 50 nye rekrutteringsstipend for 1991 som alle går direkte til universiteter og høyskoler. Departementet følger med dette ikke opp St.meld.nr. 28 (1988-89) Om forskning, som gir sin tilslutning til NAVFs handlingsplan for forskerrekuttering. Planen innebar en økning i det totale antall rekrutteringsstillinger på 180 pr. år i 4 år for å dekke behovet for forskerutdannet personale. Planen ble lagt til grunn for bevilgningen til forskerrekuttering i statsbudsjettet for 1990, men er altså foreslått beskåret med 130 stillinger i 1991.

De nasjonale satsningsområdene innen forskning har vært et sentralt virkemiddel de seneste årene. Alle områdene skal nå evalueres (i perioden 1990-1992) med unntak av miljøteknologi. Departementet ser evalueringene som et viktig grunnlag for å vurdere "eventuell vidareføring av dei ulike områda". Evalueringene vil samtidig inngå i en generell vurdering av innsatsområdene som forskningspolitisk virkemiddel.

Regjeringa signaliserer i budsjettet at den legger stor vekt på det forskningsetiske arbeidet. I tillegg til de fem regionale forskningsetiske komiteene som er etablert innen medisin, vil det bli opprettet nasjonale forskningsetiske komiteer for medisin, samfunnsforskning/humaniora, og naturvitenskap/teknologi.

Regjeringen ønsker å heve kvaliteten på forskningssystemet og effektivisere ressursbruken ved å forenkle systemet. I den forbindelse vises til utvalget som skal vurdere forskningsrådsstrukturen, og som vil legge fram sin innstilling 1. juli 1991. En oppfølging av innstillingen vil bli prioritert fra departementet.

Også når det gjelder de regionale forsknings- og utviklingssystemene ser departementet det som en viktig oppgave å få til en samordning og konsolidering. Det vil bli opprettet seks ad hoc-grupper for å vurdere hvordan det regionale kunnskapssystemet kan styrkes gjennom sammenslåing, samarbeid og arbeidsdeling.

Studiefinansiering og studentvelferd

Departementet foreslår en vekst på 14,4% over programkategori 07.80 til stipend og sosiale formål. Totalt foreslås det for 1991 4,2 milliarder kr, hvorav 4 milliarder går til Statens lånekasse for utdanning.

Det totale budsjettet til Statens lånekasse øker med 14,7%. På grunn av den store studenttilstrømningen finner departementet at kostnadsnormen ikke kan økes i takt med veksten i disponibel inntekt til enslige, mannlige industriarbeidere, slik metoden for beregning av satsene egentlig tilsier. Kostnadsnormen (maksimal stønad for livsopphold pr. søker) øker med 4% til 4 970 kr. pr. måned fra undervisningsåret 1990-91 til undervisningsåret 1991-92.

For 1991 prioriteres borteboende elever i videregående utdanning under 19 år (200 kr mer i stipend i måneden), og studenter som avslutter langvarig utdanning. For sistnevnte gruppe vil ordningen med avskrivning av utdanningslån styrkes, slik at ytterligere 10 000 kr kan skrives av for utdanning på 12 semestre, og 15 000 kr. mer for utdanning på 13 semestre. Utenlandsstudenter kan fra 1991 også ta del i ordningen med ettergivelse av lån til lengre utdanning. I tillegg vil Lånekassen fra 1991 ettergi 18 000 kr til kandidater som gjennomfører enkelte lengre utdanninger innenfor normert studietid.

Utlånsrenten (11,5%) forblir uforandret og avdragstiden vil fortsatt være 15 år (for gjennomsnittslån). Ordningen med inntektsavhengig tilbakebetaling fortsetter.

For 1991 gis en ramme for nye tilsagn til studentboliger på 115 mill. kr. Det gjør det mulig å sette i gang planlegging og bygging av 760 nye hybler. Av disse skal 600 bygges i Gjøvik og Lillehammer. Disse er planlagt brukt til innkvartering under OL i 1994.

Departementet foreslår å bevilge 38,9 mill. kr. til studentbarnehageplasser, mot 40 mill. kr. i 1990. Staten overtok ansvaret for denne støtten fra kommunene i 1990, men kommunene ble trukket for mye i sin rammebevilgning som følge av dette. I år må disse midlene føres tilbake til kommunene, og bevilgningen til barnehageplassene blir tilsvarende redusert. Målet om å gi tilskudd til 2000 plasser i 1991 vil dermed ikke bli oppfylt.

3.3 Universitetssektoren (A.1)

Bevilgninger etter hovedposter

Tabell 3.2 viser budsjettforslaget for universitetssektoren fordelt på hovedposter. I løpende priser foreslås de totale bevilgninger eksklusive oppdrag økt med 3,3% sammenlignet med vedtatt budsjett for 1990. For å få et inntrykk av hvordan aktivitetsnivået reelt endrer seg fra 1990 til 1991 har vi beregnet en realvekstprosent. I denne er det korrigert for de tilleggsbevilgninger som ble gitt i 1990, for innsparinger i forhold til S III i 1990, samt for lønnsreguleringen i 1990 og forventet prisstigning fra 1990 til 1991.

De korrigerede tallene viser en realnedgang i sektoren på totalt 4,5%. Oppdragsvirksomheten er ikke oppjustert i forhold til 1990. Posten kan overskrides når utgiftsøkningen motsvares av tilsvarende økning i oppdragsinntektene. Det budsjett-tekniske tallet som er ført opp her gir derfor bare en grov indikasjon på nivået av oppdragsaktiviteten. Ser vi bort fra oppdrag blir det en realnedgang på 4,6%. Byggebevilgningene får den største nedgangen med 21,3% reelt, mens utstyr over post 45 som utgjør en del av denne kategorien får en nedgang på 0,9%. Bevilgningen til spesiell drift, det såkalte annum, får en realvekst på 2,8%. Øvrige driftsutgifter viser en reell økning på 2,2%, mens lønnsposten får en reell vekst på 1,5%.

Med den nye budsjetteringspraksis som ble innført fra 1989 har institusjonene anledning til selv å omdisponere driftsmidlene mellom de ulike postene. Dette innebærer f.eks. at hvis lønnsposten vokser mindre enn institusjonen mener det er behov for, kan den omdisponere midler fra driftsposten til lønn. Nytt i 1991 er at annuum føres på post 11, egen underpost nr. 6. Følgelig står institusjonene fritt til å omdisponere også disse midlene.

Tabell 3.2 Hovedposter i budsjettet for universitetssektoren under Utdannings- og forskningsdepartementet for 1990 og 1991. Mill. kr.

Utgiftskategorier	1990	1991	% -endring	
	Vedtak	Forslag	Nominelt	Reelt ¹⁾
Lønn og godtgjørelser	2 220,7	2 369,4	6,7	1,5
Annen drift ekskl. oppdrag	1 186,4	1 277,1	7,6	2,2
Herav annuum (post 11.6)	709,3	758,2	6,9	2,8
Bygg/utstyr ²⁾	751,3	650,8	-13,4	-21,3
Herav vitenskapelig utstyr (post 45)	239,7	247,1	3,1	-0,9
Sum uten oppdrag ²⁾	4 158,5	4 297,4	3,3	-4,6
Oppdrag	306,0	306,0	-	-3,8
Total sum ²⁾	4 464,4	4 603,4	3,1	-4,5

- 1) I beregning av realvekst er korrigert for:
 -innsparinger i 1990-budsjettet sammenlignet med S III over lønns- og driftspostene på til sammen 17,1 mill. kr.
 -ekstrabevilgninger over kap. 2310 i 1990 til nye studie-plasser på 53,8 mill. kr. over lønns- og driftspostene
 -ekstrabevilgninger til utstyr i 1990 i forbindelse med nye studieplasser på 43,9 mill. kr.
 -lønnsreguleringer i 1990 som er inkludert for 1991 med 93,0 mill. kr.
 -forventet prisstigning fra 1990 til 1991 på 4,0% (jfr. Nasjonalbudsjettet, s. 8)
- 2) Byggebevilgningene over kap. 281 er oppført med faktisk benyttet beløp i 1990. Dette er 5,5 mill. kr. lavere enn S III for Universiteter og høyskoler samlet.

De enkelte institusjoner

Tabell 3.3 viser de totale bevilgninger, kapital- og driftsbevilgninger fordelt på de enkelte institusjonene i universitetssektoren. Mens kapitalutgiftene gir

et bilde av tilgangen på nye undervisnings- og forskningsressurser i form av bygninger, større utstyr o.l., gir driftsutgiftene et bilde av aktivitetsnivået ved institusjonene. Driftsutgiftene inkluderer bruttoutgifter til oppdrag. Disse er ikke oppjustert for 1991. Siden posten for oppdrag kan overskrides i henhold til økte oppdragsinntekter, må budsjettallet for oppdrag ses som en grov tilnærming til det reelle aktivitetsnivået.

I tabellen har vi fordelt byggebevilgninger over kap. 281 på de enkelte institusjonskapitler. Det er benyttet faktisk tildelte midler. Disse ligger 5,5 mill. kr. lavere enn S III for universitets- og høgskolesektoren under ett. I tillegg har vi for 1990 fordelt bevilgninger til informasjonsteknologi-programmet over kap. 281 på de enkelte institusjoner. Det er gjort fordi disse bevilgningene er ført direkte på institusjonene for 1991, og dette gir dermed bedre sammenlignbarhet mellom de to budsjettårene.

Det framgår av tabellen at alle kapitlene får en nominell vekst i driftsutgiftene i følge budsjettforslaget. For universitetene ligger den nominelle økningen på rundt 5%, lavest i Oslo (4,7%) og høyest i Tromsø (5,6%). Særlig stor økning er foreslått for sivilingeniør- og siviløkonom-utdanning i regionene (31,5%). Også til de private høgskoleutdanningene (Menighetsfakultetet, Misjonshøgskolen og Norsk lærerakademi) ligger veksten over gjennomsnittet med 15,3%. Særlig liten nominell økning i driftsbevilgningene får riksbibliotekjenesten (0,8%) og Norges Musikkhøgskole (1,9%).

Den store økningen over kap. 281, bygg og fellesutgifter, har sammenheng med at 1 340 nye studieplassene i universitetssektoren ennå ikke er fordelt på institusjonene.

For de fleste kapitlene foreslås en nedgang i kapitalbevilgningene. Det omfatter store nyanskaffelser, vitenskapelig utstyr og nybygg. I tallene er også inkludert utstyrsbevilgninger til informasjonsteknologi-programmet. Det er særlig byggebevilgningene som bidrar til reduksjonen i 1991. Blant de største byggeprosjektene finner vi:

- Nybygg for medisin og helsefag, Univ. i Tromsø (185 mill. kr.)
- Medisinsk-teknisk forskningssenter, Univ. i Trondheim (44 mill. kr.)
- Energiforsyning, Univ. i Trondheim - NTH (18,5 mill. kr.)
- Preklinisk med. II, Univ. i Oslo (17 mill. kr.)

Tabell 3.3 Bevilgninger til de enkelte kapitler under universitetssektoren fordelt på kapital og drift i 1990 og 1991. Mill. kr.¹⁾

Kapittel	1990			1991			% -endring	
	Total	Kapital	Drift	Total	Kapital	Drift	Total	Drift
260 Univ. i Oslo	1 581,1	180,8	1 400,3	1 563,6	98,2	1 465,4	-1,1	4,7
(ekskl. oppdrag)	1 436,8		1 255,9	1 419,3		1 321,1	-1,2	5,2
261 Univ. i Bergen	750,5	67,6	683,0	762,6	45,7	716,9	1,6	5,0
(ekskl. oppdrag)	671,3		603,8	683,4		637,7	1,8	5,6
262 Univ. i Trondheim	1 028,4	173,6	854,8	1 042,9	150,1	892,8	1,4	4,4
(ekskl. oppdrag)	982,9		809,3	997,4		847,3	1,5	4,7
263 Univ. i Tromsø	633,7	271,1	362,6	668,7	286,2	382,5	5,5	5,5
(ekskl. oppdrag)	599,2		328,0	634,2		348,0	5,8	6,1
264 Norges handelshøgsk.	107,6	7,9	99,7	108,2	5,2	103,0	0,6	3,3
265 Arkitekthøgsk.i Oslo	20,7	-	20,7	21,6	-	21,6	4,3	4,3
266 Statlige kunstakademi	26,8	2,9	23,9	27,8	2,1	25,8	3,8	7,7
268 Norges Idrettshøgsk.	43,6	2,9	40,8	46,0	3,0	43,1	5,6	5,6
269 Norges musikkhøgsk	35,4	2,8	32,6	36,1	2,9	33,2	2,1	1,9
270 Nordisk høgskole for husholdsvit.	6,3	-	6,3	6,5	-	6,5	3,4	3,4
272 Siv.ing- og siv.øk. i regionene	57,5	21,8	35,7	88,6	41,7	47,0	54,1	31,5
280 Riksbibliotektj.	12,2	1,1	11,1	13,2	2,0	11,2	8,5	0,8
281 Bygg og fellesutg.	137,2	18,9	118,3	190,4	13,8	176,6	38,8	49,3
282 Privat høgskoleutd. ²⁾	23,4	-	23,4	27,0	-	27,0	15,3	15,3
Sum	4 464,4	751,3	3 713,1	4 603,4	650,8	3 952,5	3,1	6,4

1) Kapittel 281 post 30, bygg, er fordelt på institusjonskapitlene for både 1990 og 1991. For 1990 er brukt faktiske beløp. De er i sum 5,5 mill. kr. lavere enn S III for universitets- og høgskolesektoren under ett. Bevilgninger til informasjonsteknologi ble i 1990 bevilget over kap. 281, men er i 1991 ført direkte på institusjonskapitlene. Tilsvarende er gjort i tabellen for sammenligningens del.

2) Gjelder Det teologiske menighetsfakultet, Misjonshøgskolen og Norsk lærerakademi.

Nye stillinger

Fra 1989 ble det innført et system med maksimalgrense for antall stillinger ved universiteter og høyskoler som erstatning for det gamle stillingshjemsystemet. Det gis ikke lenger detaljerte oppgaver over stillinger, men en ramme for det maksimale antall faste og tidsavgrensede tilsetninger i ordinær hovedstilling. I statsbudsjettet blir det spesifisert hvor mange av tilsettingene som kan skje i gruppe I. Det er særskilte rammer for oppdragspersonale og bistillinger.

En oversikt over maksimumsgrenser og stillingsrammer i universitetssektoren finnes i vedlegget (tabell V.2.A). Den ordinære stillingsrammen er økt med 104,5 stillinger for 1991. I tallet er inkludert 50 nye stipendiatstillinger. 13 stipendiatstillinger er overført fra kap. 208. I stillingsgruppe 1 (professorer og ledere) økes rammen med 111. De fleste av de nye stillingene i gruppe 1 er omgjøringer.

På grunn av underbudsjettering av lønnsposten setter imidlertid knappheten på lønnsmidler, og ikke departementets stillingsramme, det reelle taket på antall stillinger som kan besettes ved mange institusjoner.

Studieplasser

Siden 1988 har det skjedd en ekstraordinært stor tilstrømning av studenter til universiteter og høyskoler. Også inneværende år har denne tendensen gjort seg gjeldende. Det er naturlig å forklare dette fenomenet delvis med den unormalt høye arbeidsledigheten som har hersket i denne perioden. Den vanskelige situasjonen som enkelte læresteder er havnet i er dels møtt med ekstraordinære tiltak av tidsbegrenset varighet. Dersom økningen også skyldes at studiefrekvensen i hvert årskull er i ferd med å endre seg, vil den økte tilstrømningen til universiteter og høyskoler måtte få konsekvenser for dimensjoneringen av utdanningskapasiteten også på lengre sikt.

Departementet omtaler situasjonen slik (s.171):

Med den ekstremt raske og kraftige studentauken ein no har vil det likevel ikkje vere mogleg å auke driftsbudsjettet relativt like mykje som auken i studenttalet. Universitet og høyskolar må følgje dei generelle krav

som blir stilte til statsinstitusjonar, m.a. å effektivisere ressursbruken kvart år.

Departementet understreker også at det må legges til rette for at utdanninga kan gjennomføres på normert tid. Dermed blir studieplassene utnyttet mer effektivt.

For å sette institusjonene i stand til å ta i mot den økte studenttilstrømmingen ble det i 1990 bevilget sysselsettingsmidler over kap. 2310 på til sammen 78 mill. kr. Dette er et nytt prinsipp i den forstand at man benytter sysselsettingsmidlene innenfor den ordinære, kompetansegivende utdanningssektoren istedenfor til arbeidsmarkedskurs.

I bevilgningen på 78 mill. kr. er det ikke inkludert en forskningsandel slik det vanligvis er ved universitetene og de vitenskapelige høgskolene. I Gul bok heter det (s.102):

Regjeringen legger imidlertid stor vekt på at alle institusjonene kan ta i mot flest mulig søkere. Derfor har man tatt i bruk Stortingets fullmakt til å disponere bevilgningen til ekstraordinære sysselsettingstiltak til å opprette 7 000 flere studieplasser høsten 1990 enn det var lagt inn midler til i det ordinære budsjett. Av disse legges nærmere 1 600 til de regionale høgskoler, som permanente studieplasser, mens økningen ved universitetene kan ha mer preg av midlertidig økning i en overgangssituasjon uten tilsvarende økning av forskningsaktiviteten.

I budsjettet for 1991 er det bevilget midler til å opprettholde økningen i antall studieplasser som sysselsettingsmidlene ga opphav til, over det ordinære budsjettet til UFD. Bevilgningen holdes på samme nivå som i 1990 (53,8 mill. kr.), og skal dekke 5 460 studieplasser i universitetssektoren.

I tillegg til den økningen i antall studieplasser som er beskrevet ovenfor, gjør departementet framlegg om ytterligere 3000 nye studieplasser. Av disse er 1 610 beregnet på universitetssektoren. 1 340 av disse vil bli fordelt når søkningen til lærestedene blir kjent våren 1991. Det er dessuten bedt om fullmakt til å disponere av bevilgningen under kap. 2310, Ekstraordinære

sysselsettingstiltak, til å opprette inntil 3 000 studieplasser i tillegg dersom behovet tilsier det.

I oversikten over studieplassene i universitetssektoren (tabell 3.4) er den ekstraordinære økningen i studieplasser lagt inn i 1990-tallene. Det har vært en økning på nær 8 000 studieplasser fra 1989 til 1991, med størst vekst fra 1989 til 1990 (økning på over 6 000). Det er særlig ved universitetene økningen har kommet, med en vekst på nær 3 000 studieplasser fra 1989 til 1991 ved Universitetet i Oslo. Vårt minste universitet, i Tromsø, har vokst minst av universitetene med vel 750 nye studieplasser i perioden. I tillegg til disse tallene kommer de 1 340 studieplassene som ennå ikke er fordelt.

Tabell 3.4 Studieplasser i universitetssektoren 1990 og 1991.

Lærested	Registrert 1989	Revidert		Økning	
		måltall 1990	Framlegg 1991	89-91	90-91
Univ. i Oslo	25 312	28 300	28 300	2 988	-
Univ. i Bergen	11 996	13 250	13 250	1 254	-
Univ. i Trondheim	11 985	13 150	13 175	1 190	25
Herav NTH	6 729	7 025	7 050	321	25
Univ. i Tromsø	3 483	4 150	4 250	767	100
Norges handelshøgskole	1 962	2 040	2 065	103	25
Arkitekthøgsk. i Oslo	249	265	265	16	-
Statlige kunstakademi	231	220	230	-1	10
Norges idrettshøgsk.	442	450	450	8	-
Norges musikkhøgsk.	309	300	300	-9	-
Nordisk husholdn.vit.	47	58	58	11	-
Sivilingeniørutd. i regionene	213	285	365	152	80
Siviløkonomutdanning i Bodø	193	230	260	67	30
Det teologiske menighetsfakultet	415	500	552	137	52
Misjonshøgskolen	113	130	130	17	-
Norsk lærerakademi	368	270	270	-98	-
Fordeles i 1991	-	-	1 340	1 340	1 340
Totalt	57 318	63 598	65 260	7 942	1 687

Driftsmidler pr. studieplass

Ekstrabevilgningen til nye studieplasser i 1990 var på 53,8 mill. kr. (universitetssektorens del), og skulle dekke 5 460 studieplasser. Det innebærer snaut 10 000 kr. pr. studieplass. I 1990 ble det som en engangsbevilgning også gitt 55,0 mill. kr. til utstyr som følge av den ekstraordinære økningen i antall studieplasser. Denne bevilgningen videreføres ikke i 1991. Medregnet universitetssektorens del av utstyrsbevilgningen (43,9 mill. kr.) utgjorde bevilgningen pr. ekstraordinær studieplass i 1990 nær 18 000 kr.

I tabell 3.5 har vi beregnet forholdstallet mellom driftsmidler ekskl. oppdrag og studenttall for den enkelte institusjon. For 1989 er det brukt

regnskapstall korrigert for prisstigningen fra 1989 til 1991. For 1990 benyttes vedtatt budsjett (S III) med tillegg av ekstrabevilgninger, korrigert for forventet prisstigning fra 1990 til 1991. For 1991 benyttes framlegget til statsbudsjett. Dette gir oss det reelle driftsnivået i 1991-priser. En slik oppstilling kan gi oss et bilde av om bevilgningene har holdt tritt med økningen i antall studenter. Man kan ikke alltid regne med at bevilgningene skal økes proporsjonalt med studenttallet. Dersom det er ledig kapasitet ved institusjonen kan noen ekstra studenter tas opp med minimale ekstra kostnader. Er derimot kapasiteten i utgangspunktet fullt utnyttet, kan det være nødvendig med store nyinvesteringer for å øke kapasiteten.

Tabellen viser at forholdet mellom driftsmidler og studenttall sank betydelig fra 1989 til 1990. Særlig stort har utslaget vært for universitetene, Norges Musikkhøgskole, siviløkonom- og sivilingeniørutdanning i regionene samt Nordisk husholdningsvitenskap. En vesentlig årsak til at driftsmidler pr. student falt i 1990, er at tilleggsbevilgningen over kap. 2310 ikke inneholdt forskningsmidler. Det ble regnet ca. 10 000 kr. pr. studie plass for de 5 460 nye plassene som tilleggsbevilgningen ga opphav til. Driftsmidlene pr. student, regnet ut fra det ordinære budsjettet i 1989, lå opp mot 70 000 kr. pr. student i universitetssektoren.

Budsjettforslaget for 1991 viser en fortsatt nedgang i driftsmidler pr. student på 2,3 %. Nedgangen skyldes i stor grad de 1 340 ufordelte studie plassene hvor det er lagt til grunn 10 000 kr. pr. plass. For universitetene er det en svak nedgang i driftsmidler pr. student også når vi ser på de fordelte plassene i 1991-budsjettet. Det teologiske menighetsfakultet, Misjonshøgskolen, Norsk lærerakademi og siviløkonom- og sivilingeniørutdanning i regionene, samt Norges idrettshøgskole, er de eneste institusjonene som får vekst av noen størrelse i driftsmidler pr. studie plass i 1991.

Tabell 3.5 Forholdet mellom bevilgninger til drift (ekskl. oppdrag) og antall studieplasser i universitetssektoren for perioden 1989-1990. 1000 kr.¹⁾

Lærested	Regnskap S III Forslag			Prosent endring	
	1989	1990	1991	1989-90	1990-91
Univ. i Oslo	59,9	47,2	46,7	-21,3	-1,0
Univ. i Bergen	62,4	48,2	48,1	-22,7	-0,2
Univ. i Trondheim	78,7	64,8	64,3	-17,6	-0,7
Univ. i Tromsø	116,3	83,5	81,9	-28,2	-2,0
Norges handelshøgskole	54,4	49,8	48,9	-8,5	-1,8
Arkitekthøgsk. i Oslo	87,1	81,3	81,5	-6,7	0,3
Statlige kunstakademier	110,3	113,1	112,0	2,5	-1,0
Norges idrettshøgskole	105,2	93,5	95,0	-11,1	1,6
Norges musikkhøgskole	164,8	113,0	110,8	-31,4	-2,0
Nordisk husholdsvit.	138,8	112,7	112,1	-18,8	-0,6
Sivilingeniørutdanning i regionene	93,6	72,7	75,1	-22,3	3,3
Siviløkonomutdanning i Bodø					
Det teologiske menighetsfakultet	28,1	27,0	28,4	-3,8	4,8
Misjonshøgskolen Norsk lærerakademi					
Ufordelte (kap. 281)	-	-	10,0	-	-
Totalt	68,6	54,5	53,2	-20,6	-2,3

1) Regnskapstallene fra 1989 er oppjustert med prisstigningen fra 1989 til 1990 (4 %) og fra 1990 til 1991 med forventet prisstigning (4 %). Bevilgningen fra 1990 (S III) er oppjustert med tilleggsbevilgninger i 1990, samt oppjustert med forventet prisstigning fra 1990 til 1991 (4 %). Dermed er alle tall i 1991-kroner.

3.4 Høgskolesektoren (A.2)

Bevilgninger etter hovedposter

Tabell 3.6 viser budsjettforslaget for høgskolesektoren fordelt på hovedposter. I løpende priser foreslås de totale bevilgninger økt med 12,9% sammenlignet med vedtatt budsjett (S III) for 1990.

Som i universitetssektoren ble det i 1990 gitt tilleggsbevilgninger som ikke kommer fram i vedtatt budsjett. Ved beregning av den reelle endringen har vi korrigert for dette ved å legge tilleggsbevilgningene inn i tallene for 1990. Videre er det tatt hensyn til forventet prisstigning på 4%, lønnsreguleringer i 1990 samt innsparinger i 1990-budsjettet. På denne måten får vi fram hvordan bevilgningene til sammenlignbare aktiviteter i de to årene endrer seg.

De totale bevilgningene til høgskolesektoren øker reelt med 6,2%. Det er særlig byggebevilgningene som øker. Disse får en reell vekst på 45,5%. Lønnsposten får derimot en realnedgang på 1,5%, mens driftsmidlene øker med 2,7%. Store nyinnkjøp over post 45 får en reell vekst på 47,9%.

De enkelte institusjoner

I tabell 3.7 gis en oversikt over totale bevilgninger, kapital- og driftsbevilgninger til høgskolesektoren fordelt på de enkelte kapitler.

Ingen kapitler har fått redusert sin driftsbevilgning for 1991. Størst vekst får ingeniørhøgskoler og maritime høgskoler, med 10,1%. Distriktshøgskoler, sosialhøgskoler og andre høgskoler får en økning i driftsmidlene på 9,7%. Byggebevilgningene får også en kraftig økning for denne høgskoletypen. De viktigste byggeprosjektene i 1990 er:

- Radio- og fjernsynssenter, Lillehammer (200 mill. kr)
- Kongsberg ingeniørhøgskole (64,5 mill. kr)
- Agder distriktshøgskole (31 mill. kr.)
- Agder ingeniør- og distriktshøgskole (29,1 mill. kr)
- Horten ingeniørhøgskole (28 mill. kr)
- Distriktshøgskolen i Molde (25 mill. kr)

Radio- og fjernsynssenteret på Lillehammer bygges til OL i 1994, men skal hovedsakelig benyttes av Oppland distriktshøgskole etter 1994.

Tabell 3.6 Hovedposter i budsjettet for høgskolesektoren under Utdannings- og forskningsdepartementet for 1990 og 1991. Mill. kr.

Utgiftskategorier	1990	1991	%endring	
	Vedtak	Forslag	Nominelt	Reelt ¹⁾
Lønn og godtgjørelser	1 542,2	1 628,3	5,6	-1,5
Annen drift ekskl. oppdrag	814,6	874,3	7,3	2,7
Bygg/utstyr ²⁾	388,7	604,8	55,6	45,5
Herav store ny- innkjøp (post 45)	99,4	152,9	53,7	47,9
Sum uten oppdrag ²⁾	2 745,5	3 107,4	13,2	6,4
Oppdrag	55,7	55,7	-	-3,8
Total sum ²⁾	2 801,2	3 163,1	12,9	6,2

1) I beregning av realvekst er korrigert for:

- innsparinger i 1990-budsjettet sammenlignet med S III over lønns- og driftspostene på til sammen 14,0 mill. kr.
- ekstrabevilgninger over kap. 2310 i 1990 til nye studie plasser på 24,2 mill. kr. over lønns- og driftspostene
- ekstrabevilgninger til utstyr i 1990 i forbindelse med nye studie plasser på 11,1 mill. kr.
- lønsreguleringer i 1990 som er inkludert for 1991 med 66,2 mill. kr.
- forventet prisstigning fra 1990 til 1991 på 4,0% (jfr. Nasjonalbudsjettet, s. 8)

2) Byggebevilgningene over kap. 281 er oppført med faktisk benyttet beløp. Dette er 5,5 mill. kr. lavere enn S III for Universiteter og høgskoler samlet.

Tabell 3.7 Bevilgninger til de enkelte kapitler under høgskolesektoren fordelt på kapital og drift i 1990 og 1991. Mill. kr.¹⁾

Kapittel	1990			1991			%endring	
	Total	Kapital	Drift	Total	Kapital	Drift	Total	Drift
267 Statens kunsthånd- verkskoler	62,1	14,0	48,1	54,8	4,8	50,0	-11,7	4,0
271 Statens høgsk. for scenekunst	23,3	-	23,3	24,3	-	24,3	4,4	4,4
275 Distriktshøgskoler, sosialhøgskoler m.m.	631,9	107,9	524,0	851,1	276,5	574,6	34,7	9,7
276 Pedagogiske høgsk., musikkonservatorier	717,6	28,9	688,8	739,6	18,3	721,2	3,1	4,7
277 Helsefaghøgskoler	477,9	10,6	467,3	479,5	10,4	469,1	0,3	0,4
278 Ingeniørhøgskoler og maritime høgskoler	638,4	153,9	484,5	678,3	144,7	533,6	6,2	10,1
279 Reg. høgskolestyrer	142,5	73,5	69,0	223,1	150,1	73,1	56,6	5,8
281 Bygg og fellesutg. ²⁾	1,1	-	1,1	-	-	-	-100,0	-100,0
282 Privat høgsk.utd. ²⁾	106,6	-	106,6	112,4	-	112,4	5,5	5,5
Sum	2 801,2	388,7	2 412,5	3 163,1	604,8	2 558,3	12,9	6,0

1) Kapittel 281 post 30, bygg, er fordelt på institusjonskapitlene for både 1990 og 1991. For 1990 er brukt faktiske beløp. De er i sum 5,5 mill. kr. lavere enn S III for universiteter og høgskoler samlet. Bevilgninger til informasjonsteknologi ble i 1990 bevilget over kap. 281, men er i 1991 ført direkte på institusjonskapitlene. Tilsvarende er gjort i tabellen for sammenlignings del.

2) Gjelder høgskolesektorens del av kapitlet.

Nye stillinger

Som omtalt under universitetssektoren ble det fra 1989 innført et system med maksimalgrense for antall stillinger ved universiteter og høgskoler. Det gis ikke lenger detaljerte oppgaver over stillinger, men en ramme for det maksimale antall faste og tidsavgrensede tilsetninger.

En oversikt over maksimumsgrenser og stillingsrammer i høgskolesektoren finnes i vedlegget (tabell V.2.B). Den ordinære stillingsrammen foreslås økt med 151 stillinger for 1991. Av disse er 71,5 stillinger overført fra andre kapitler, spesielt i forbindelse med at Statens bergskole slås sammen med Trondheim ingeniørhøgskole, Statens havarivernskole slås sammen med Haugesund maritime høgskole og Agder ingeniør- og distriktshøgskole overtar driften av Statens gartnerskole på Dømmesmoen.

Studieplasser

Den ekstraordinære tilstrømningen av studenter har også gitt seg utslag for høgskolesektoren, men i mindre omfang enn for universitetssektoren. Det skyldes i stor grad at opptaket til de regionale høgskolene er regulert, uten åpne studier slik det har vært vanlig ved universitetene. Fra 1989 til 1991 har antall studieplasser økt med vel 4 500 i høgskolesektoren til nær 60 000 (se tabell 3.8). For 1991 foreslås opprettet 1 445 nye studieplasser. Av disse går de fleste til helsefaghøgskolene (530). Distriktshøgskoler, sosialhøgskoler m.m. får 385 nye studieplasser, mens pedagogiske høgskoler og musikk-konservatorier får en økning på 280.

Også høgskolesektoren nøt godt av tilleggsbevilgningen over kap 2310, Ekstraordinære sysselsettingstiltak, i 1990. (Se omtale under universitetssektoren). Av den totale bevilgningen på 78,0 mill. kr. gikk ca 24 mill. kr. til høgskolesektoren. Dette skulle rekke til 1 565 nye studieplasser, noe som gir vel 15 000 kr. pr. studieplass. Inkluderer vi engangsbevilgningen til investeringer (11,1 mill. kr. til høgskolesektoren) ble hver ny studieplass i gjennomsnitt støttet med nær 22 500 kr. Disse studieplassene er innarbeidet i 1990-tallene i tabell 3.8. Bevilgningen videreføres på ordinært budsjett for 1991.

Tabell 3.8 Studieplasser i høgskolesektoren 1989, 1990 og 1991.

Lærested	Registrert 1989	Revidert måltall 1990 ¹⁾	Framlegg 1991	Økning	
				89-90	90-91
Statens kunsthåndverk- skoler	525	553	553	28	-
Statens høgskoler for scenekunst	81	80	80	-1	-
Distriktshøgskoler, sosialhøgskoler m.m.	13 235	14 085	14 470	1 235	385
Pedagogiske høgskoler, musikkonserv. ²⁾	13 011	14 130	14 410	1 399	280
Helsefaghøgskoler ²⁾	9 752	10 170	10 700	948	530
Ingeniørhøgskoler, maritime høgskoler	9 216	9 480	9 665	449	185
Private høgskoler med tilskudd kap.281	9 236	9 642	9 707	471	65
Totalt	55 056	58 140	59 585	4 529	1 445

1) Inklusiv ekstraordinær økning på 1 565 nye studieplasser i 1990.

2) Inklusive private høgskoler som får tilskudd over samme kapittel som de statlige høgskoler.

Driftsmidler pr. studie plass

I tabell 3.9 har vi beregnet driftsmidler (ekskl. oppdrag) pr. studie plass på samme måte som for universitetssektoren. Tabellen sammenligner bevilgninger som er prisjustert til 1991-nivå, og det er korrigert for tillggsbevilgninger i 1990.

Totalt får høgskolesektoren i budsjettforslaget en nedgang i driftsmidler pr. studie plass på 1,9 % sammenlignet med 1990. Reduksjonen er betydelig mindre enn for 1990, hvor driftsmidler pr. studie plass sank med 7,4 %. Nedgangen i 1991 gjelder helsefaghøgskoler, pedagogiske høgskoler/musikkonservatorier og private høgskoler med tilskudd. Ingeniørhøgskoler/maritime høgskoler får en vekst på 3,6 %. For de øvrige høgskoler er nivået mer eller mindre uendret.

Tabell 3.9 Forholdet mellom bevilgninger til drift (ekskl. oppdrag) og antall studieplasser i høgskolesektoren for perioden 1989-1991. 1000 kr.¹⁾

Lærested	1989	1990	1991	Prosent endring	
				89-90	90-91
Statens kunsthåndverk- skoler	95,4	89,7	89,7	-6,0	0,1
Statens høgskoler for scenekunst	297,5	302,4	303,6	1,7	0,4
Distriktshøgskoler, sosialhøgskoler m.m.	43,9	38,0	38,1	-13,5	0,2
Pedagogiske høgskoler, musikkonservatorier	56,9	49,8	48,8	-12,6	-2,0
Helsefaghøgskoler	49,4	47,8	43,7	-3,2	-8,6
Ingeniørhøgskoler, maritime høgskoler	53,8	52,2	54,0	-3,1	3,6
Private høgskoler	9,9	11,7	11,6	18,4	-1,0
Totalt	44,8	41,5	40,8	-7,4	-1,6

¹⁾ Regnskapstallene fra 1989 er oppjustert med prisstigningen fra 1989 til 1990 (4 %) og fra 1990 til 1991 med forventet prisstigning (4 %). Bevilgningen fra 1990 (S III) er oppjustert med tilleggsbevilgninger i 1990, samt oppjustert med forventet prisstigning fra 1990 til 1991 (4 %). Dermed er alle tall i 1991-kroner.

3.5 Bevilgninger til programkategorien "Særskilte forskningsformål"

Tabell 3.10 gir en oversikt over bevilgningene til programkategorien "Særskilte forskningsformål" i 1990 og 1991. Tabellen inkluderer NAVFs andel av tippemidlene. Rådet får i følge budsjettforslaget i 1991 totalt 470,8 mill. kr. i grunnbevilgning (Kap. 285.50 og tippemidlene), en nominell vekst på 5,9% fra 1990. NORAS føres opp med 72,0 mill. kr., en nominell økning på 4,2%. (Se kapittel 4 for en mer detaljert behandling av NAVF og NORAS).

Totalt får denne programkategorien en nominell vekst på 5,2% i følge budsjettforslaget. Veksten er i hovedsak knyttet til forskningsrådsbevilgningene samt det nye Senter for internasjonal klimapolitikk (5,6 mill. kr.). Tilskuddet (kontingenten) til CERN (over kap. 288) reduseres noe for 1991 til 62,5 mill. kr., mens

følgeforskningsmidlene får en økning på 13,9%. Også for de øvrige internasjonale samarbeidstiltak økes bevilgningene til følgeforskning. De foreslås for 1991 med 33,0 mill. kr., en økning på 14,8% i forhold til S III 1990.

Tabell 3.10 Bevilgninger til de enkelte kapitler under programkategorien "Særskilte forskningsformål" under Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 1990 og 1991. Mill. kr.

Kapittel	1990	1991	%- endring
285.50 Tilskudd til NAVF inkl. tippemidler	408,0	430,1	5,4
285.51 Tilskudd til NORAS	69,1	72,0	4,2
285.70 Tilskudd til private forskningsinst.	16,9	17,1	1,5
285.72 Tilskudd til Senter for internasjonal klimapolitikk	-	5,6	-
285.73 Disp. av dept.	0,2	0,7	351,6
287 Statlige forsk- ningsinstitutter	27,8	28,6	2,9
288 Internasjonalt vitensk. samarb.	113,5	114,7	1,0
Sum	635,5	668,8	5,2

3.6 Bevilgninger til andre institusjoner med forskning

Bare en mindre del av bevilgningene innen denne kategorien går til FoU. Den største enkeltposten er Det norske meteorologiske institutt som får en nominell vekst på 3,4% i følge budsjettforslaget.

I denne kategorien er også inkludert bevilgninger til forskning, forsøk og utvikling i grunnskolen og den videregående skole. Om denne virksomheten uttaler departementet (s.131):

Departementet ser på forskning og utviklingsarbeid som eit sentralt verkemiddel for å styrkje kvaliteten i utdanningssystemet.

...

Verdien av forskning og utviklingsarbeid som styringsmiddel blir også understreka i langtidsprogrammet og i fleire utgreiingar, m.a. i den seinaste OECD-rapporten om norsk utdanning.

Departementet uttaler at bevilgningene til utviklingsarbeid og forskning i utdanninga er økt i forhold til 1990. Dette framgår ikke av tabellen nedenfor, fordi stillingshjempler og lønnsmidler til FoU-arbeid, inkludert videreføring av informasjonsteknologi, fra 1991 er innarbeidet i de ordinære kapitlene for rådene og departementet. (Det gjelder kapitlene 200, 202, 204, 205, 206, 208). Dette medfører etter departementets syn at kap. 245 gir et mer reelt bilde av hvilke midler som egentlig går til FoU-virksomheten. Kapitlet foreslås i 1991 med 90,2 mill. kr.

Kapittel 255, annen voksenopplæring, inneholder bl.a. bevilgninger til Norsk voksenpedagogisk institutt og Norsk Fjernundervisning. Til sammen får disse to institusjonene en vekst på 12,8% i følge budsjettforslaget.

Tabell 3.11 Bevilgninger til "Andre institusjoner med forskning" under Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 1990 og 1991. Mill. kr.

Kapittel	1990	1991	%-endring
295 Det norske meteorologiske institutt	173,6	179,5	3,4
245 Utviklingstiltak i utdanninga	105,9	90,2	-14,8
255 Annen voksenopplæring	16,3	20,5	25,4
Sum	295,8	290,2	-5,6

4 Forskningsrådene

4.1 Generelt

Forskningsrådene får sine grunntilskudd dels som generelle bevilgninger fra de respektive forvaltningsdepartementer, dels fra forskningens andel av tippeoverskuddet som for tiden utgjør 32,5 %. Tippemidlene fordeles mellom de tre eldste forskningsrådene NAVF, NLVF og NTNf.

Ser vi tilskuddene fra forvaltningsdepartementene og tippemidlene under ett, disponerer de fem forskningsrådene etter budsjettforslaget 1 638,7 mill. kr. i 1991, en nominell økning på 3,2 % fra 1990 (se tabell 4.1).

I tillegg til midlene fra forvaltningsdepartementene og tippeoverskuddet forvalter rådene også midler fra andre departementer. Disse utgjør etter budsjettforslaget for 1991 312,8 mill. kr., en nominell økning fra 1990 på 3,9 %. Ved siden av forvaltningsdepartementene er det Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet som bevilger mest midler direkte til forskningsrådene (se tabell V 4 i tabellvedlegget).

Etter våre beregninger vil forskningsrådene totalt disponere 1 951,5 mill. kr. over statsbudsjettet i henhold til budsjettforslaget for 1991. Det gir en nominell vekst på 3,3 % fra 1990. Med en forventet pris- og lønnsvekst fra 1990 til 1991 på 4 % gir dette en liten realnedgang i forskningsrådsbevilgningene.

Som hovedprinsipp skal forskningsrådene arbeide selvstendig og ha sentrale strategiske og evaluerende roller innen sine respektive arbeidsområder. Det må følgelig skje en avveining mellom rådernes handlefrihet på den ene side og pålagte bindinger på den andre. I de senere årene har forskningsrådenes midler i større grad blitt øremerket til bestemte formål. Også i 1991-budsjettet blir betydelige midler øremerket. Utover direkte øremerkinger kommer de indirekte føringer på virksomheten gjennom forvaltningsdepartementenes uttalelser om hva de forventer de respektive råd skal prioritere det kommende år.

Et annet viktig styringsprinsipp overfor forskningsrådene har vært de nasjonale satsingsområdene. Disse skal evalueres i perioden 1990-1992 (med unntak av miljøteknologi). Mye tyder nå på at det skjer en endring i

konsentrasjonen om satsingsområder og bruken av store programmer. UFD ser evalueringene som et viktig grunnlag for eventuell videreføring av satsingsområdene, og vil vurdere om de er et egnet forskningspolitisk virkemiddel.

UFD støtter dessuten i sin proposisjon NAVFs syn på at den fagorienterte forskningen må styrkes. Det anbefales at midler som blir ledige når program- og prosjektperioder går ut vurderes nøye, og at de fortrinnsvis benyttes til fagorientert forskning.

For NTNFs vedkommende skjer det en omlegging mot mer brukerstyring av forskningsprogrammene. Selv om midler til satsingsområdene vil ligge inne i de nye brukerstyrte programmene, vises det til at de nå blir mindre synlige enn før. Fra Landbruksdepartementet pekes det på at den "frie forskningen" er i ferd med å komme under et kritisk minimum pga. konsentrasjonen om de prioriterte områdene. Dette ønsker departementet å rette på.

Hele forskningsrådsstrukturen er for tiden under vurdering av et eget utvalg. Utvalget vil legge fram sin innstilling 1. juli 1991, og oppfølging av innstillingen vil bli prioritert av Regjeringen i følge UFD.

Tabell 4.1 Bevilgninger over statsbudsjettet i 1990 og 1991 til forskningsrådene etter finansiering over forvaltningsdepartement og øvrige departementer. Mill. kr.¹⁾

Finansieringskilde	NAVF		NFFR		NLVF		NORAS		NTNF ²⁾		SUM	
	1990	1991	1990	1991	1990	1991	1990	1991	1990	1991	1990	1991
Forvaltnings- departement (inkl. tippemidler)	444,6	470,8	151,6	161,9	145,6	154,8	73,6	76,3	773,2	774,91	588,61	638,7
Andre departementer	72,9	75,9	8,6	10,1	14,0	17,0	64,9	63,2	140,6	146,6	301,0	312,8
Sum	517,5	546,7	160,2	172,0	159,0	171,8	138,5	139,5	913,8	921,51	889,01	951,5
%-endring		5,6		7,4		8,1		0,7		0,8		3,3

1) Jfr. merknader under det enkelte forskningsråd. Jfr. også tabell V 4 i tabellvedlegget.

2) Konesjons- og måravgiftsfondet er utelatt fordi bevilgningen foreligger først senere. Den var i 1990 på 5,4 mill. kr.

4.2 Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF)

NAVFs samlede statlige midler i budsjettforslaget beløper seg til ca. 547 mill. kr. i 1991 (tabell 4.2). Dette gir en nominell vekst på 5,6% sammenlignet med bevilgningen for 1990.

Basisbevilgningen til NAVF over UFDs budsjett inklusive tippemidler utgjør 430 mill. kr. for 1991, en økning på 5,4% fra 1990. Økningen kommer over kap. 285.50, mens tilskuddet fra tippemidlene får en liten reduksjon.

I tillegg foreslår UFD å bevilge 40,7 mill. kr. til en rekke spesifiserte forskningsprogrammer over NAVFs budsjett. Medregnet disse blir det totale tilskuddet fra Utdannings- og forskningsdepartementet (inklusive tippemidler) 471 mill. kr. i 1991. Dette gir en nominell vekst på 5,9%.

Departementet gir ingen klare direktiver mht. fordelingen av basistilskuddet, men i proposisjonen gis det uttrykk for visse forventninger:

Departementet reknar med at NAVF følgjer hovudmåla for verksemda med vekt på prioriterte felt. NAVF har, saman med universitet og høgskolar, eit særleg ansvar for rekruttering og forskarutdanning. Departementet reknar med at NAVF sitt budsjett for 1991 gir rom for ei styrking av rekrutteringa. Departementet vonar at tilhøva blir lagde til rette for at kvinner kan velje ei forskarkarriere (s. 262).

Departementet legger også opp til at NAVF skal øke innsatsen i Nord-Norge.

NAVF har hovedansvaret for to av hovedinnsatsområdene: "Kultur- og tradisjonsformidlende forskning" (KULT) og "Helse-, miljø- og levekårsforskning" (HEMIL). NAVF skal evaluere disse to hovedinnsatsområdene i løpet av perioden 1990-92. Dette arbeidet er en del av den totale gjennomgangen av innsatsområdene som forskningspolitisk virkemiddel.

Departementet understreker NAVFs viktige rolle mht. organisering og gjennomføring av arbeidet på de nasjonale innsatsområdene. Departementet forespeiler en revurdering av de siste års satsing på hovedinnsatsområder og store forskningsprogrammer:

Mykje av veksten NAVF har fått dei seinare åra, har særleg vore til fordel for dei nasjonal innsatsområda og andre forskningsprogram. Departementet deler NAVF sitt syn på at den fagorienterte forskinga bør styrkjast i åra framover. Departementet ber NAVF vurdere korleis løyvingar til einskilde tiltak skal nyttast når program- og prosjektperiodar går ut, og reknar med at midlane i særleg grad vil styrkje rekruttering og fagorientert forskning av høg kvalitet (s. 262, 263).

Som følge av årets tafiffoppgjør oppjusteres lønnsnivået for NAVFs utdanningsstipendiater med to lønnstrinn. Videre vil stipendiater med avlagt doktorgrad rykke opp til lønnstrinn 31. Dette innebærer en netto merutgift på 7,9 mill kr. ifølge NAVFs egne beregninger. Lønnsendringen gir relativt store utslag på NAVFs budsjett for 1991. Hvis vi holder midler bundet opp til tariffavtalen utenfor, får NAVF en nominell vekst på 4,1%, det vil i realiteten bety en nullvekst.

På UFDs budsjettforslag øremerkes midler på en rekke områder. Her kan nevnes:

- 10,5 mill. kr. til forskningsprosjekter i forbindelse med oppfølging av forslagene fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. Deler av midlene kan nyttes til rekruttering innenfor utviklingsforskning.
- 6,1 mill. kr. til kulturavtaleprogrammet.
- 6,0 mill. kr. til grunnforskningsområdet innen "FoU-planen for Nord-Norge".
- Prosjektet Alternativ Framtid blir i 1990 omorganisert og lagt inn under NAVF. Det er avsatt 5,4 mill.kr. til prosjektet.
- 4,5 mill. kr. til program for utviklingsforskning.
- 4,3 mill. kr. til drift av Institutt for menneskerettigheter.
- 1,8 mill. kr. til forskningsprogrammet "Teknologi og menneskelige verdier".

- 1,8 mill. kr. til et program for idrettsrelatert FoU. Programmet er 10-årig og ble startet opp i 1988.
- 1,5 mill. kr. til program for utdanningsforskning. Programmet får også midler fra andre kapitler på Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett.
- 1,3 mill. kr. til forskningsattachestillingen i USA.
- 1,0 mill. kr. til Tromsø Satelittstasjon.
- 1,0 mill. kr. til forskning om funksjonshemming (HEMIL).
- 0,5 mill. kr. til ungdomsforskning.

Tabell 4.2 Statlige midler til NAVF i 1990 og 1991. Mill. kr.

Finansieringskilder/program	Kap.	1990	1991	%-endring
<u>Tippemidler:</u>		<u>101,5¹⁾</u>	<u>101,3</u>	<u>-0,2</u>
<u>Utdannings- og forskningsdep:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>343,1</u>	<u>369,5</u>	<u>7,7</u>
. Tilskudd til NAVF	(Kap. 0285.50)	306,5	328,8	7,3
. ESRF, følgeforskning	(Kap. 0288.21)	1,3	1,5	20,0
. CERN, følgeforskning	(Kap. 0288.21)	8,7	9,9	14,0
. EMBL, følgeforskning	(Kap. 0288.21)	5,9	6,7	14,5
. ESA, følgeforskning	(Kap. 0288.21)	13,0	13,5	4,2
. Utdanningsforskning	(Kap. 0245.21)	5,7	5,7	-
. Utdanningsforskning	(Kap. 0281.21)	2,0	2,0	-
. EFs forskningsprogram medisin og helse	(Kap. 0288.21)	-	1,4	-
<u>Kommunaldepartementet.:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>2,8</u>	<u>4,6</u>	<u>64,3</u>
. Forskningsprogram om inter- nasjonal migrasjon og etniske relasjoner.	(Kap. 500.21)	0,2	0,9	350,0
. Sosialøkonomiske konsekvenser av nedgang i folketallet	(Kap. 500.21)	0,3	0,2	-20,0
. Arbeid og helse (HEMIL)	(Kap. 536.71.3)	2,3	3,5	52,0
<u>Miljøverndepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>38,6</u>	<u>39,0²⁾</u>	
. Menneske og miljø	(Kap. 1410.51)	7,5	7,5	-
. Forskningsprogram om kulturminnevern	(Kap. 1410.51)	4,0	4,0	-
. Sur nedbør-forskning	(Kap. 1410.51)	10,0	10,0 ²⁾	-
. Klima- og ozonforskning	(Kap. 1410.51)	5,0	5,0 ²⁾	-
. Nord-norsk kystøkologi	(Kap. 1410.51)	3,2	3,2 ²⁾	-
. Fiskeforsterkningsforskning	(Kap. 1410.51)	1,0	1,0	-
. Fiskeforsterkningsforskning	(Kap. 1427.21)	0,8	0,8 ³⁾	-
. Drift av NMF/Disp.konto	(Kap. 1410.51)	4,6	4,6 ²⁾	-
. Kvinnestipend	(Kap. 1410.70)	2,5	2,9	16,0
. Terrestrisk økologisk Svalbardforskning	(Kap. 1410.51)	-	- ²⁾	-
<u>Kirke- og kulturdep.:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>1,9</u>	<u>2,0</u>	<u>8,1</u>
. Ungdomsforskning	(Kap. 340.71)	1,9	2,0	8,1
<u>Utenriksdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>10,6</u>	<u>7,0</u>	<u>-34,0</u>
. Befolkning, helse og utvikling	(Kap. 0166.70.3)	3,0	3,0	-
. Norsk utenrikspolitsk historie og Handelsflåten i krig (KULT)	(Kap. 100.21)	4,4	4,0	-9,3
. Rekrutteringsprogram for studenter og yngre forskere	(Kap. 1241.70.3)	3,2	-	-100,0

(forts. neste side)

Tabell 4.2 NAVF forts.

Finansieringskilde/program	Kap.	1990	1991	%-endring
<u>Familie- og forbrukerdep.:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>1,2</u>	<u>1,4</u>	<u>16,7</u>
. Forskning om kvinne- mishandling		0,7	0,7	-
. Sosialøkonomiske konsekvenser av nedgang i folketallet		0,5	0,7	40,0
<u>Arbeids- og administrasjondep.:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>0</u>	<u>0,2</u>	<u>-</u>
. Ungdomsforskning		0	0,2	-
<u>Justisdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>0,5</u>	<u>0,5</u>	<u>-</u>
. Forskning om kvinnemishandling	(Kap. 400.21)	0,5	0,5	-
<u>Olje- og energidep.:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>2,1</u>	<u>4,0</u>	<u>90,5</u>
. Forskningsprogram om energi- relatert naturvitenskapelig grunnforskning (ENG/PNG 91)	(Kap. 1822.70.2)	2,1	4,0	90,5
<u>Sosialdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>15,2</u>	<u>17,2</u>	<u>13,2</u>
. Mental helse	(Kap. 603.21)	2,5	6,0	140,0
. Mental helse	(Kap. 624.21)	1,5	-	-100,0
. Helsetjenesteforskning (HEMIL)	(Kap. 603.21)	3,8	4,0	5,2
. Forskning om kvinne- mishandling	(Kap. 603.21)	0,4	0,4	-
. Forskningsprogram for forebyggende helsetiltak	(Kap. 778.62)	3,0	3,0	-
. AIDS-forskning	(Kap. 778.70)	3,0	3,0	-
. AIDS-forskning	(Kap. 624.71)	0,5	-	-100,0
. Medisinsk teknologi- vurdering	(Kap. 603.21)	0,5	0,8	60,0
Sum, NAVF		517,5	546,7 ⁴⁾	5,6

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NAVF. Der vi har mer nøyaktige beløp enn de som framgår av tabellen, er disse brukt for å beregne prosentvise endringer.

Noter til tabell 4.2:

- 1) Tippemidlene for 1990 er oppgitt i faktisk bevilget beløp.
- 2) Bevilgninger til miljøvernforskning er ennå ikke fordelt mellom forskningsrådene eller på programnivå. Råd om fordeling av programmidler overfor Miljøverndepartementet gis av Nasjonalkomiteen for miljøvernforskning (NMF) medio oktober 1990. For å ha et utgangspunkt for sammenlikning av totaltallene for 1990 og 1991 har vi benyttet de samme programbevilgningene som i 1990. Vi viser ellers til omtalen av Miljøverndepartementets budsjettforslag for å få en indikasjon på endringer i satsingen på de ulike programmene.
- 3) Direktoratet for naturforvaltning vil på et seinere tidspunkt vurdere bevilgninger til NAVF. Se også note 2.
- 4) Totalsummen må tas med forbehold siden bevilgninger til miljøvernforskning ennå ikke er fordelt. Se også 2.

4.3 Norges fiskeriforskningsråd (NFFR)

De samlede statlige bevilgninger til NFFR for 1991 vil etter budsjettforslaget beløpe seg til 172 mill. kr. Dette er en nominell vekst på 7,4%.

Hoveddelen av NFFRs totalbudsjett (over 80% i 1989) kommer fra Fiskeridepartementet. I tillegg bidrar Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet, samt organisasjoner innen fiskeri- og havbruksnæringen. Nå som Havbruksstasjonen i Tromsø er ferdigbygget er hele Fiskeridepartementets bevilgning samlet under det generelle tilskuddet til NFFR, kap.1022.50 (se tabell 4.3). Dette tilskuddet øker med 7,8%.

Fiskeridepartementet støtter NFFRs opprioritering av teknologi- og næringsrettet FoU som NFFRs langtidsplan legger opp til. Dette er i tråd med den vektleggingen departementet generelt ønsker for sine FoU-bevilgninger for 1991 (se omtale av Fiskeridepartementet).

Fiskeridepartementet har i liten grad bundet opp NFFRs prioriteringer innenfor det generelle tilskuddet. 3,1 mill. kr. er øremerket nybygget til Institutt for arktisk biologi, Universitetet i Tromsø (1,5 mill.kr. i 1990), og 6 mill.kr. til innredningsarbeider og utstyr til Havbrukstasjonen i Tromsø. Ser vi bort fra disse midlene vil veksten i det generelle tilskuddet være på 2,8%. Ellers er det bare gitt enkelte verbale signaler om bruk av tilskuddet. Departementet ønsker bl.a. at markedsforskningen skal trappes opp og gir videre sin støtte til en opprioritering av "Nyskappingsplanen for fiskeriindustrien".

I departementets vurdering av NFFR pekes det på rådets sentrale rolle for utvikling av forskning i Nord-Norge. Departementet viser til at NFFR er helt sentral som finansieringskilde for FoU i denne landsdelen. Rådets engasjement har gitt konkrete resultater i form av at FoU-intensive bedrifter innen marin biokjemi og vaksineproduksjon har blitt etablert. Om lag 40% av NFFRs midler tilfaller nord-norske forskningsmiljøer.

NFFR støttet "Handlingsplanen for nyskaping og teknologispredning i Nord-Norge" med 4,3 mill. kr. i 1990. Programmet er et fellestiltak fra Distriktenes utbyggingsfond, NTNF og NFFR. Det er vedtatt at programmet skal videreføres i fire år. I budsjettframlegget for 1991 legger Fiskerideparte-

mentet ingen føringer på hvor mye som skal avsettes til dette over NFFRs budsjett.

NFFR er gitt i oppgave av Regjeringen å koordinere norsk havbruksforskning. Rådet prioriterer dette forskningsområdet høyt i sitt budsjett.

Tabell 4.3 Statlige midler til NFFR i 1990 og 1991. Mill. kr.

Finansieringskilde	Kap.	1990	1991	%-endring
Fiskeridepartementet:	Samlet:	151,6	161,9	6,8
· Nybygg, Havbruksstasjonen i Tromsø	(Kap.1022.47)	1,4	-	.
· Tilskudd til NFFR	(Kap.1022.50)	150,2	161,9	7,8
Miljøverndepartementet:	Samlet:	7,6	9,1	19,7
· Årsaker til og konsekvenser av algeoppblomstring	(Kap.1410.51)	4,5	4,5	-
· Miljøvirkninger av havbruk	(Kap.1410.51)	3,1	3,1	-
· Forskningsprogrammet "Flerbestandsforvaltning"	(Kap.1410.51)	-	1,5 ¹⁾	.
Olje- og energidep.:	Samlet:	1,0	1,0	-
· Effektiv energiteknologi	(Kap.1890.21.1)	1,0	1,0	-
Sum NFFR		160,2	172,0	7,4

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NFFR.

1) Beløpet er usikkert fordi endelig tilsagn fra Miljøverndepartementet ikke er gitt. Beløpet er et anslag fra NFFR. Hvis bevilgningen ikke blir gitt vil Miljøverndepartementets totale bidrag til NFFR i 1991 være på samme nominelle nivå som i 1990.

4.4 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF)

Det er for 1991 foreslått statlige tilskudd til NLVF på til sammen 171,8 mill. kr. (se tabell 4.4). Dette er en økning på 8,1% i forhold til 1991.

Landbruksdepartementet er sammen med tippemidlene den desidert viktigste finansieringskilden for NLVF. Det generelle tilskuddet til NLVF (Kap.1138.50) får en nominell vekst på 4,2%. Til oppdrag innen miljøforskning har Landbruksdepartementet foreslått en spesielt stor økning, fra 9,1 mill. kr. i 1990 til 15,1 mill. kr. i 1991. Midlene skal brukes til forskning for å redusere bruk av plantevernmidler og for å hindre erosjon og avrenning av næringsstoffer.

Departementet understreker at man gjennom bevilgningen til NLVF legger vekt på å øke innsatsen innenfor grunnforskning og forskerrekuttering. I tråd med de politiske signaler som har vært gitt har en stor del av NLVFs midler blitt bundet opp i nasjonale og sektorprioriterte innsatsområder i løpet av siste halvdel av 1980-årene. I 1990 var andelen som gikk til fri forskning 17,5%, mot 53% i 1986. Dette vil departementet nå endre på (s. 139):

Midlar til fri forskning er no i ferd med å gå under eit kritisk minimum. Departementet prioriterar difor særlig auka innsats på fri forskning i 1991.

Departementet legger også vekt på å øke investeringer til vitenskapelig utstyr for å styrke grunnforskningen.

Forskning for kulturlandskap framheves av departementet som et viktig område. Et utvalg nedsatt av Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet i fellesskap la i 1990 fram forslag til rammeprogram for dette forskningsfeltet. Landbruksdepartementet mener NLVF bør ha ansvaret for denne forskningen.

NLVF arbeider for økt forskningssamarbeid med utlandet, bl.a. gjennom landbruksforskningsprogram i EF-regi og gjennom COST. Landbruksdepartementet støtter dette arbeidet og ser det som positivt at NLVF har søkt om medlemskap i European Science Foundation.

NLVFs tar sikte på å fristille tre av sine institutter: Senter for oppdragsforskning, Instrumenttjenesten og Sentral for forsøksmetodikk og databehandling.

Tabell 4.4 Statlige midler til NLVF i 1990 og 1991. Mill. kr.

Finansieringskilde	1990	1991	%-endring
<u>Tippemidler:</u>	<u>50,8</u>	<u>51,0</u>	<u>0,4</u>
<u>Landbruksdep.: Samlet:</u>	<u>94,2</u>	<u>103,8</u>	<u>10,2</u>
. Tilskudd til NLVF (Kap. 1138.50)	85,1	88,7	4,2
. Tilskudd oppdrag innen miljøforskning (Kap. 1138.70)	9,1	15,1	66,0
<u>Olje- og energidep.: Samlet:</u>	<u>11,6</u>	<u>12,6</u>	<u>8,6</u>
. Effektiv energi-teknologi (Kap. 1822.70.1)	2,1	2,1	-
. Nye fornybare energikilder - bioenergi (Kap. 1822.70.2)	7,0	8,0	14,3
. Introduksjon av nye fornybare energikilder NLVFs andel (Kap. 1890.21.2)	2,5	2,5	-
<u>Miljøverndep.: Samlet:</u>	<u>2,4</u>	<u>4,4</u>	<u>83,3</u>
. Forskning om sur nedbør (Kap. 1410.51)	1,4	1,4	-
. Forskningsprogram om skogøkologi og flersidig skogbruk (Kap. 1410.51)	1,0	2,0	100,0
. Forskningsprogram for naturforvaltning i kulturlandskapet (Kap. 1410.51)	-	1,0	.
Sum, NLVF	159,0	171,8	8,1

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NLVF

4.5 Norges råd for anvendt samfunnsforskning (NORAS)

Det totale statlige tilskuddet til NORAS på 1991-budsjettet er foreslått til 139,5 mill. kr, en nominell vekst på 0,6% fra 1990 (se tabell 4.5). Tilskuddet fra Utdannings- og forskningsdepartementet vil etter forslaget utgjøre 72,0 mill. kr. i 1991 mot 69,1 mill. kr. i 1990. Dette gir en nominell vekst på 4,2%. Øvrige departementsbevilgninger (ekskl. tilskuddet fra Utdannings- og forskningsdepartementet) får en nominell reduksjon på 2,9%.

NORAS' aktiviteter vil i 1991 spesielt være konsentrert om forskning om velferdssamfunnet, LOS-forskning, forskning om økonomiske forhold, forskning om utvikling og teknologi, og forskning om energi og samfunn. NORAS' brukere er først og fremst departementer, fylkeskommuner, institutter og organisasjoner. Når man ser bort fra UFDs basisbevilgning er det i følge budsjettforslaget for 1991 Finansdepartementet (12,4 mill. kr.), Sosialdepartementet (11,3 mill. kr.), Næringsdepartementet (8,9 mill. kr.) og Olje- og Energidepartementet (8,0 mill. kr.) som bevilger mest til NORAS.

NORAS har et strategisk ansvar for de samfunnsvitenskapelige instituttene. Rådet gir dessuten grunnbevilgninger til de regionale forskningsstiftelsene. Departementet finner det ikke nødvendig å fastsette hvor store midler NORAS skal bruke innenfor de ulike forskningsprogrammer. Det ser imidlertid ut til å være en viss utvikling i retning av at departementet klarer enn før gir uttrykk for hvilke områder det er ønskelig at NORAS satser på.

I årets budsjett uttrykker UFD et klart ønske om at NORAS styrker satsingen på forskning om sammenhengen mellom økonomi og økologi. Departementet ønsker også en videre satsing på forskningen om velferdsstaten. Det forutsettes en videre satsing på LOS, og grunnbevilgningen til de regionale stiftelsene øremerkes med 10,5 mill. kr. Støtten til et forskningsrettet dokumentasjonssenter i sammenheng med OL forutsettes opprettholdt.

Samtlige bevilgninger fra andre departementer enn UFD er øremerket bestemte formål. Av de foreslåtte bevilgningene til NORAS over statsbudsjettet 1991 er ca. 68,5% øremerket.

Tabell 4.5 Statlige midler til NORAS i 1990 og 1991. Mill. kr.

Finansieringskilde/program:	Kap. ¹⁾	1990	1991	%- endring
<u>Grunnbevilgning fra</u>				
<u>Utdannings- og forskningsdep:</u>	<u>Samlet:</u>	69.1	72.0	4.2
. Tilskott til NORAS	(Kap. 285.51)	41.5	43.9	5.8
. LOS	(Kap. 285.51)	17.1	17.6	2.9
. Grunnbev. til reg. stift.	(Kap. 285.51)	10.5	10.5	-
<u>Øremerkede midler til NORAS fra departementene:</u>				
<u>Utdannings- og forskningsdep.:</u>	<u>Samlet:</u>	4.5	4.3	-4.4
. Likestillingsprogrammet		0.2	-	-100.0
. Ledelse, organisasjon og styring (LOS)	(Kap. 285)	4.3	4.3	-
<u>Justisdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	2.1	2.1	-
. Ledelse, organisasjon og styring (LOS)	(Kap. 400.21)	2.1	2.1	-
<u>Kommunaldep.:</u>	<u>Samlet:</u>	3.7	3.0	-18.9
. Likestillingsprogrammet	(Kap. 500.21)	0.5	-	-100.0
. Arbeidslivsforskning	(Kap. 500.21)	0.5	-	-100.0
. LOS	(Kap. 500.21)	2.7	3.0	11.1
<u>Sosialdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	10.0	11.3	-13.0
. Velferdsstatsprogrammet - omsorgsforskning	(Kap. 641.11)	3.7	3.8	2.7
. Trygdeforskningsprogrammet	(Kap. 603.2)	3.3	2.5	24.2
. Forskningsprogram om narkotikaforebyggende tiltak	(Kateg. 09.20)	1.5	-	-100.0
. Rusmiddel	(Kateg. 09.20)	0.5	4.0	700.0
. Barneforskningsprogrammet	(Kap. 611.33)	1.0	1.0	-
<u>Næringsdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	9.0	8.9	-1.1
. Markeds- og distribusjonsforskning	(Kateg. 17.20)	3.0	2.4	-20.0
. Ledelse, organisasjon og styring (LOS)	(Kateg. 17.20)	2.5	3.0	20.0
. Energi og samfunn	(Kateg. 17.20)	1.0	1.0	-
. Reiselivsprogrammet	(Kateg. 17.20)	2.5	2.5	-
<u>Landbruksdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	0.2	-	-100.0
. Ledelse, organisasjon og styring (LOS)		0.2	-	-100.0

(forts. neste side)

Tabell 4.5 forts.

Finansieringskilde/program:	Kap. ¹⁾	1990	1991	%- endring
<u>Utenriksdep. bistandsavd.:</u>	<u>Samlet:</u>	3.2	3.7	15.6
· Forskningsprogram om kvinner og utvikling	(Kap. 1241.70)	1.8	-	-100.0
· Forskningsprogram om teknologi-overføring fra i-land til u-land	(Kap. 1241.70)	1.4	3.7	164.3
<u>Samferdselsdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	2.3	2.2	-4.3
· Samferdsel og likestilling	(Kap. 1300.51)	0.4	-	-100.0
· Ledelse, organisasjon og styring (LOS)	(Kap. 1300.11)	0.2	0.2	-
· kollektivtransport	(Kap. 1300.51)	1.7	2.0	17.6
<u>Miljøverndepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	3.0	2.3	-24.6
· Natur- og miljøvennlig tettstedsutvikling (HEMIL)	(Kap. 1410.51)	1.2	0.8	-33.3
· Organisering av lokal- miljøvernforvaltning (LOS)	(Kap. 1410)	1.0	0.5	-52.4
· Kollektivtransport		0.8	1.0	25.0
<u>Arbeids- og adm.dep.:</u>	<u>Samlet:</u>	4.2	3.8	-9.5
· Arbeidsliv		0.4	-	-100.0
· Ledelse, organisasjon og styring (LOS)	(Kap. 1500.21)	3.0	3.0	-
· Markeds- og distrib.		0.8	0.8	-
<u>Familie- og forbrukerdep.:</u>	<u>Samlet:</u>	7.3	5.4	-26.0
· Likestillingsprogrammet	(Kap. 847)	1.8	-	-100.0
· Barneforskningsprogrammet	(Kap. 846)	3.9	3.5	-10.3
· Markeds- og distrib.	(Kap. 866)	1.0	1.0	-
· Pengesamfunnet/kreditt- markedet	(Kap. 846)	0.6	0.5	-16.7
· Velferd		-	0.4	100.0
<u>Finansdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	11.9	12.4	4.6
· Velferdsstat	(Kap. 1600.21)	1.2	1.2	-
· Skatteøkonomi	(Kap. 1600.21)	3.0	3.2	6.7
· Ledelse, organisasjon og styring (LOS)	(Kap. 1600.21)	2.3	2.5	8.7
· Energi og samfunn	(Kap. 1600.21)	0.2	-	-100.0
· Pengesamfunnet/kreditt- markedet	(Kap. 1600.21)	0.8	1.0	25.0
· EFs indre marked - frivillige organsasjoner	(Kap. 1637.70)	4.4	4.5	2.2

(forts. neste side)

Tabell 4.5 forts.

Finansieringskilde/program:	Kap. ¹⁾	1990	1991	%- endring
<u>Utenriksdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	-	0.1	100.0
. Ledelse, organisasjon og styring (LOS)		-	0.1	100.0
<u>Forsvarsdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	0.1	-	-100.0
. Ledelse, organisasjon og styring (LOS)		0.1	-	-100.0
<u>Olje- og energidep.:</u>	<u>Samlet:</u>	8.0	8.0	-
. Olje og samfunn	(Kap. 1840.72)	4.0	4.0	-
. Energi og samfunn	(Kap.1822.70.3)	4.0	4.0	-
Sum NORAS		138.6	139.5	0.6

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NORAS.

4.6 Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF)

NTNF mottar statlige midler fra en rekke departementer. Disse framgår av tabell 4.6. Hovedbevilgningen kommer fra Næringsdepartementet og er for 1991 foreslått til 691,3 mill. kr. mot 690,7 mill. kr. i 1990. Vi har da inkludert bevilgningen til Bransjeforskningsfondet for hele 1990 (fusjonert med NTNF fra 1.4.90), slik at det er de samme aktiviteter som sammenlignes de to årene. Tippemidlene for 1991 anslås til 83,6 mill. kr, en liten økning fra 82,5 mill. kr. i 1990. Ser vi grunnbevilgningen fra Næringsdepartementet og tippemidlene under ett blir den nominelle veksten for NTNF på 0,2% i forhold til 1990.

De totale bevilgninger til NTNF er foreløpig noe usikre. Tabell 4.6 er utarbeidet i samråd med forskningsrådet. Tabellen viser at det forventes en nominell vekst i de totale offentlige bevilgninger til NTNF på ca. 0,8% til 921,5 mill. kr. Det innebærer en realnedgang i de samlede offentlige bevilgninger til NTNF på ca. 3% når vi tar hensyn til forventet pris- og kostnadsvekst (4%). I tillegg kommer 100 mill. kr. til statlige forsknings- og utviklingskontrakter som ikke er inkludert i oversikten. Disse bevilgningene overføres fra Industrifondet i samband med at fondet foreslås nedlagt og legges inn under det nye Næringsfondet A/S sammen med Småbedriftsfondet. NTNF overtar også ansvaret for programmet "Kompetanseheving i SMB" fra 1991. For 1991 er bevilgningen foreslått med 10 mill. kr., mot 22 mill. kr. i 1990. Programmet avsluttes i 1991 og er derfor ikke ført opp i oversikten for NTNF.

Forenkling av virkemiddelapparatet

Næringsdepartementet arbeider med virkemiddelapparatet for forskning og utvikling med sikte på økt effektivitet, økt brukervennlighet og bedre samordning av innsatsen. Som et ledd i dette ble Bransjeforskningsfondet slått sammen med NTNF i 1990. Samtidig foreslås det nye Næringsfondet A/S opprettet, og dette vil bli søkt samlokalisert med NTNF. Omorganiseringen får konsekvenser for NTNF, og Næringsdepartementet uttaler (s. 20-21):

Arbeidet med å forenkle virkemiddelapparatet må også omfatte den forskningsutførende del av systemet. Instituttsektoren i Norge er stor. Det

forekommer overlappende og til dels konkurrerende aktivitet mellom de forskjellige institutter. I tillegg er flere institusjoner svært små. Etter Næringsdepartementets mening er det behov for en reorganisering av sektoren. NTNf har, på oppdrag fra Næringsdepartementet, gjennomført en vurdering av den teknisk-industrielle instituttsektoren og kommet med forslag til omorganisering av sektoren. NTNf foreslår at det etableres polytekniske forskningskonsern i byene Oslo, Bergen, Trondheim, Tromsø og Stavanger. Det legges opp til at konsernene skal få ulik faglig profil. Regjeringen gir sin tilslutning til en slik modell og mener at NTNf bør kunne bruke instituttbevilgningene som ledd i arbeidet med en slik restrukturering.

NTNF uttaler at det legges økt vekt på basisfinansiering av langsiktig forskning ved forskningsinstituttene i budsjettet for 1991. Det vil skje i form av strategiske teknologiprogrammer. NTNf vil imidlertid se instituttens basisfinansiering i sammenheng med arbeidet for å komme fram til en ny instituttstruktur.

Brukerorientering

NTNF er i ferd med å legge om sin bevilgningsstruktur for å sikre at forskningsresultatene i større grad når ut til brukerne. Dagens programmer, som utgjør om lag 60% av NTNfs budsjett, vil bli organisert i et fåtall tverrfaglige programmer. Det er foreslått igangsatt 11 brukerstyrte programmer i 1991. I følge NTNf innebærer dette en omprioritering fra teknologi-orienterte til bransjeorienterte programmer. I budsjettet heter det (s.21):

Det legges økt vekt på at programmene skal ha en klarere forretningsmessig orientering. Dette vil blant annet skje ved at midlene skal kanaliseres gjennom dem som skal bruke resultatene. Store deler av forskningsarbeidet vil imidlertid, som tidligere, bli utført i forskningsinstitutter. Brukermedfinansiering vil være viktig for å dokumentere relevans, og NTNf legger vekt på at man oppnår en brukermedfinansiering på minimum 50 pst. Dette innebærer at bevilgninger til FoU vil utløse betydelige private forskningsmidler. En slik organisering vil sikre at FoU-aktivitetene rettes inn mot brukernes behov og at brukerne, både i næringslivet og i offentlig sektor, kan forberede seg på å ta resultatene i bruk mens forskningsarbeidet løper.

Satsingsområdene

Med den nye bevilgningsstrukturen vil NTNFs engasjement innen de nasjonale satsningsområdene skje gjennom anvendelsesorienterte programmer. Flere satsningsområder vil kunne være tungt inne i hvert program. Det innebærer omorganisering av programmer innen de fleste satsningsområdene. Virksomheten vil i større grad konsentreres innen noen få tverrfaglige og brukerstyrte programmer.

Departementet peker på at organiseringen i satsingsområder har vært et framtrepende trekk i norsk forskningspolitikk i 80-årene. Videre heter det at "NTNFs nye bevilgningsstruktur gjør at satsingsområdene blir noe mindre synlige. NTNF vil imidlertid fortsatt bruke om lag 60 pst av sin bevilgning på satsingsområdene." I den overordnede prioritering fra departementet heter det (s.22):

De spesielle satsingsområder informasjonsteknologi, materialteknologi, offshoreteknologi, havbruk, bioteknologi og miljøteknologi forutsettes prioritert også i 1991, selv om Handlingsplanen for informasjonsteknologi avsluttes i 1990. For 1991 er det lagt opp til økt vektlegging på teknologispredning og miljøteknologiforskning.

Bevilgningen til miljøteknologi foreslås økt fra 27 mill. kr. i 1990 til 36,5 mill. kr. i 1991 (6,5 mill. kr. av dette foreslås over Miljøverndepartementets budsjett). Handlingsplanen for informasjonsteknologi er blitt evaluert, og omtales nærmere i avsnittet om Næringsdepartementets budsjett. For øvrig gis det ingen signaler om endringer i nivået på aktiviteten innen de ulike satsningsområdene.

Nye programmer som planlegges startet i 1991 er:

- Brukerstyrt program for IT i forvaltningen.
- Brukerstyrt program innen IT for maritim sektor
- Prosjekt vedrørende batalingssystemer og booking, markedsføring og informasjon rettet inn mot OL-94.
- EXPOMAT, program for å utvikle teknologi for den eksportorienterte energiråvare- og materialforedlende industri.

Bioteknologivirksomheten vil nå i hovedsak bli videreført innen det tverrfaglige programmet "Spesialkjemikalier". Innenfor havbruk vil NTNf søke å konsentrere virksomheten innenfor ett tverrfaglig og brukerstyrt program, "Havbruk 2000".

Internasjonalt samarbeid

NTNFs strategi for internasjonalt samarbeid bygger på at det internasjonale engasjement skal være et virkemiddel for å nå de nasjonale målsetninger. Internasjonale samarbeidsprosjekter støttes når de kan passes inn og prioriteres i forhold til den overordnede strategi.

Gjennom NTNf deltar Norge i 7 av EFs forskningsprogrammer. Forskning på det teknisk-industrielle området utgjør hovedtyngden av det norske forskningssamarbeidet med EF. Næringsdepartementet vurderer EFs forskning som betydningsfull både med tanke på teknologiinnhenting fra Europa og i lys av EFs indre marked fra 1993. Departementet mener videre at man fra norsk side bør prioritere deltakelse i de industrirettede programmene, og at det bør arbeides for en åpning av disse programmene. Om det 3. rammeprogram for FoU i EF (1990-94) heter det (s.84):

Norsk holdning og tilnærming til rammeprogrammet har vært drøftet med samtlige forskningsråd og er vurdert av Regjeringens Forskningsutvalg. Næringsdepartementets holdning er at man ut fra en kost/nyttebetraktning snarest bør søke om deltakelse i programmer som korresponderer med nasjonale forskningsprioriteringer.

Departementet anser at deltakelsen i EFs FoU-programmer bør trappes opp i 1991. Det forutsettes en realvekst i NTNFs midler til prosjekter/programmer i EF-samarbeidet.

EUREKA-samarbeidet representerer en ramme for internasjonalt teknologisamarbeid mellom bedrifter og forskningsinstitusjoner. Det omfatter i dag 19 europeiske land samt EF-kommisjonen, og Norge deltar i 54 EUREKA-prosjekter. Næringsdepartementet ønsker å se EUREKA-samarbeidet i nær sammenheng med deltakelsen i EFs forskningsprogrammer, og mener på denne måten å oppnå "synergieffekter". Departementet går inn for at det

samlet settes av minst 80 mill. kr. til norsk deltakelse i EUREKA og EFs forskningsprogrammer for 1991.

Norge deltar også i det europeiske COST-samarbeidet, med NTNf som sekretariatsansvarlig for den norske deltakelsen. I 1990 omfattet samarbeidet 24 prosjekter. Det ligger nå an til at COST-samarbeidet vil bli åpnet også for øst-europeiske land.

Øvrig forskningsvirksomhet

Næringsdepartementet påpeker at sammenslåingen mellom NTNf og Bransjeforskningsfondet har gitt NTNf et bredere ansvarsområde. Det innebærer at NTNf i større grad må engasjere seg i forskning for og teknologispredning til små og mellomstore bedrifter.

NTNFs oppfølging av FoU-plan for Nord-Norge har hovedsakelig vært bedriftsrettet. Næringsdepartementet understreker at NTNf har et ansvar også når det gjelder styrking av forskningsmiljøer og støtte til mer langsiktig forskning, og ber NTNf øke denne innsatsen.

NTNF tar sikte på å øke innsatsen når det gjelder forskerutdanning. Målet er at det fra midten av 1990-årene skal utdannes 100 doktorgradskandidater årlig innen teknisk-naturvitenskapelige fag. Næringsdepartementet ser det som sentralt at NTNf prioriterer denne virksomheten, og ønsker spesielt at NTNf tilrettelegger for et doktorgradsprogram i Tromsø.

Departementet forutsetter at NTNf fortsatt setter av tilstrekkelige midler til vitenskapelig utstyr.

Tabell 4.6 Statlige midler til NTNf i 1990 og 1991. Mill. kr.

Finansieringskilde	Kap.	1990	1991	%-endring ¹⁾
<u>Tippemidler:</u>		82,5	83,6	1,3
<u>Næringsdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>690,7</u>	<u>691,3</u>	<u>0,1</u>
. NTNf. Administrasjon og forskningsformål ²⁾	(Kap. 920.50)	690,7	691,3	0,1
<u>Olje- og energidepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>107,7</u>	<u>116,6</u>	<u>8,3</u>
. Effektiv energiteknologi (Kap. 1822.70.1)		28,0	29,0	3,6
. Nye, fornybare energikilder (Kap. 1822.70.2)		9,7	9,0	-7,2
. Teknisk forskning, div. undersøk. for oljevirk.	(Kap. 1840.71)	44,6	50,2	12,6
. SPUNG (Kap. 1840.75)		20,0	23,0	15,0
. Drift EFI, Konesjons- og Måavgiftsfondene		5,4	5,4 ³⁾	-
<u>Miljøverndepartementet</u>	<u>Samlet:</u>	<u>17,5</u>	<u>16,9</u>	<u>-3,4</u>
. Forskningsprogram	(Kap. 1410.51)	17,5	16,9 ³⁾	-3,4
<u>Kommunal- og arbeidsdep.:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>12,0</u>	<u>9,7</u>	<u>-19,1</u>
. Videreføring 3B (Kap. 500.21)		3,0	1,5 ³⁾	-50,0
. Arbeidsmiljøforskning (Kap. 536.71.1)		9,0	8,2	-8,8
<u>Samferdselsdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	<u>3,4</u>	<u>3,4</u>	<u>-</u>
. Samferdselsforskning (Kap. 1300.51)		3,4	3,4	-
Totalt NTNf		913,8	921,5	0,8

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NTNf.

- 1) Beløpene er avrundet. Prosentberegninger kan derfor være basert på mer nøyaktige tall enn gjengitt i tabellen.
- 2) Inkluderer tilsagnsfullmakt på 90 mill. kr for 1990 og 1991. Inkluderer for 1990 48 mill. kr. til Bransjeforskningsfondet som ble fusjonert med NTNf fra 1.4.90. Eksklusiv 100 mill. kr. til Statlige forsknings- og utviklingskontrakter, overført fra Industrifondet for 1991. Kap. 922 post 54, kompetanseheving i SMB, overføres til NTNf fra 1.1.91 men er ikke inkludert. Programmet vil avvikles i 1991 med en bevilgning på 10 mill. kr. mot 22 mill. kr. i 1990.
- 3) Anslag.

5 Budsjettet forøvrig

5.1 De enkelte departementene

Samtlige departementer har bevilgninger til FoU, men i svært ulik grad. I det følgende gis en oversikt over de mest sentrale bevilgninger og aktiviteter som vedrører FoU for de enkelte departementer. De mest forskningstunge departementene er gitt egne omtaler. De er:

- Næringsdepartementet
- Miljøverndepartementet
- Landbruksdepartementet
- Fiskeridepartementet

De øvrige departementer gis en samlet omtale til slutt.

5.2 Næringsdepartementet

Om hovedmålet for næringspolitikken uttaler departementet at det er å "fremme et vekstkraftig, konkurransedyktig og lønnsomt næringsliv som kan øke verdiskapningen og skape grunnlag for full sysselsetting og fortsatt velferdsutvikling." Departementet ønsker å videreføre linjen med bransjenøytrale og generelt virkende ordninger. Innenfor dette opplegget ønsker man å prioritere bevilgningene til forskning og utvikling, teknologioverføring og omstilling. Det heter videre (s.19):

Budsjettforslagene for 1991 er utformet slik at de i størst mulig utstrekning innenfor de foreliggende økonomiske rammeforutsetninger skal bidra til å realisere de hovedmål som er nevnt foran. Dette innebærer prioritering og sterkere vektlegging av næringsrettet forskning og utvikling, tiltak for å lette norsk tilpasning til de internasjonale markeder, særlig EFs indre marked, og effektivisering og produktivitetsfremmende tiltak.

Om forskning og utvikling heter det at det er en forutsetning at også næringslivets egen FoU-innsats økes. Likevel må den offentlige støtten til forskning og utvikling fortsatt ligge på et høyt nivå.

I forbindelse med statsbudsjettet for 1991 legger Næringsdepartementet fram en egen proposisjon (St.prp. nr. 4 for 1990-91) om omorganisering av virkemiddelapparatet under Næringsdepartementet. Hovedforslaget er nedleggelse av Industrifondet og Småbedriftfondet og opprettelse av Næringsfondet A/S. Det nye fondet skal yte risikolån til næringslivet. Disse kommer som erstatning for en rekke andre ordninger. Det er en forutsetning at bedriftene skal betale en premie (rentemargin) for den risikoavlastning det offentlige tilbyr gjennom ordningen. Om den nye ordningen heter det:

Hensikten med den nye låneordningen er å bidra til tilgang på risiko-kapital til antatt lønnsomme prosjekter som ikke kan finansieres fullt ut gjennom det ordinære kredittmarked. ... Det nye Næringsfondet forutsettes samlokalisert med NTNf. Målet for samlokaliseringen er at det skal bli enklere for brukerne å benytte seg av støtteapparatet. Det legges også opp til felles styrerepresentasjon med NTNf.

Konsentrasjonen av virkemidlene forsterkes ytterligere ved at NTNf overtar administrasjonen av ordningen med statlige FoU-kontrakter fra Industrifondet. Som et ledd i den samme prosessen ble Bransjeforskningsfondet fusjonert med NTNf fra 1.4.90.

Næringsdepartementet mener at arbeidet med å forenkle virkemiddelapparatet også bør omfatte den forskningsutførende del av systemet. Departementet gir sin tilslutning til NTNfs forslag om å danne fem polytekniske forskningskonsern i de største byene (se nærmere omtale i avsnittet om NTNf).

Regjeringens handlingsplan for informasjonsteknologi er blitt evaluert i 1990. Om evalueringen heter det (s.21):

Evalueringen fastslo at det fortsatt er behov for betydelig satsing innen IT, men at planleggingsarbeidet må styrkes. I 1991 vil det derfor bli utført et forberedende planarbeid før man tar endelig stilling til å iverksette tre delplaner for informasjonsteknologi innen utdanning, næringsliv og offentlig sektor fra 1992.

Satsingsområdet miljøteknologi vies spesiell oppmerksomhet av departementet, og er det eneste av satsingsområdene som eksplisitt skal vokse i 1991. Departementet uttaler (s.21):

Både nasjonalt og internasjonalt er miljøteknologimarkedet i vekst. Det er et mål at norske leverandører er konkurransedyktige når offentlig og privat sektor gjør investeringer i miljøforbedrende tiltak. Samtidig er det et stort behov for teknologiutvikling i arbeidet med å løse identifiserte miljøproblemer og for å forhindre at nye problemområder oppstår. For å møte de utfordringer vi står overfor er det nødvendig at miljøhensyn integreres i all teknologiutvikling.

Regjeringen presiserer at den legger stor vekt på internasjonalt forsknings-samarbeid, under henvisning til tilgang på resultater, ideer, kunnskap om nye markeder, konkurrenter og nye samarbeidspartnere. Slikt samarbeid bør etter Regjeringens syn oppmuntres. Særlig vekt tillegges kontakten med EF.

På Næringsdepartementets budsjett finnes den alt vesentlige del av FoU-bevilgningen på en egen programkategori, "Forskning og utvikling". I tabell 5.1 gjengis bevilgningsforslaget for programområde-kategorien for 1991 (tabell s. 8 i Næringsdepartementets budsjettproposisjon).

Mer enn to tredeler av FoU-bevilgningene fra Næringsdepartementet kanaliseres via NTNF. Inklusive tippemidlene mottar NTNF 775 mill. kr. over Næringsdepartementets budsjett. Når vi tar hensyn til fusjonen med Bransjeforskningsfondet også i beløpet for 1990, ligger bevilgningen for 1991 praktisk talt på samme nominelle nivå som for 1990 (0,2% vekst). Når vi tar hensyn til en forventet pris- og kostnadsvekst på 4 % fra 1990 til 1991, innebærer dette at NTNF får en realnedgang på 3,5-4 % fra Næringsdepartementet i følge budsjettforslaget.

Programkategorien totalt får en nominell nedgang på 0,8%. Hovedårsaken til dette er at bevilgningen til kompetanseoppbygging i SMB er under avvikling og får en nedgang på 12 mill. kr. siste driftsår (1991). Ordningen vil forøvrig administreres av NTNF i 1991.

Også flere av de øvrige forskningsformål får en nominell nedgang i 1991. Næringsøkonomisk institutt får en nedgang på 8,8% til 7,3 mill. kr. Det har

sammenheng med planene om å opprette en ny stiftelse for Samfunns- og Næringslivsforskning fra 1. januar 1991. I den nye stiftelsen vil Næringsøkonomisk institutt (NØI) inngå sammen med Senter for anvendt forskning (SAF) og Center of International Business (CIB).

Norsk institutt for markedsforskning får beskåret sin bevilgning med 16% til 2,1 mill. kr. i samband med økte krav til egeninntjening. Bevilgning til prosjekter i NORAS-regi reduseres med 1,1%, og til Fransk-Norsk Forskningsstiftelse med 3,1%.

Til statlige forsknings- og utviklingskontrakter økes bevilgningen med 1,5% nominelt til 100 mill. kr. Ordningen vil fra 1991 administreres av NTNf. Det er i 1990 satt i gang evaluering av ordningen. Departementet mener at slike kontrakter bør anvendes i enda større grad enn i dag. Særlig finner departementet det nødvendig med økt bruk av FoU-kontrakter i forbindelse med Regjeringens hovedinnsatsområder. Departementet regner med at om lag 15 mill. kr. i 1991 vil bli brukt til miljøteknologi, og at 10-15 mill. kr. vil gå til OL-relaterte prosjekter. Samtidig vil man arbeide aktivt for at en større andel av totalrammen skal benyttes i Nord-Norge.

Også støtte til romvirksomhet får en liten nominell økning på 1% til 185 mill. kr. i budsjettforslaget. Tar vi hensyn til en tilleggsbevilgning i 1990 på 7,5 mill. kr. får vi imidlertid en nedgang i bevilgningen for 1991. Størstedelen av bevilgningen går til medlemskap i den europeiske romorganisasjonen ESA. Bevilgningen øker med 11,0% til 140 mill. kr. i 1991.

Tabell 5.1 Bevilgning 1990 og bevilgningsforslag 1991 over Næringsdepartementets programkategori for forskning og utvikling. Mill. kr.

Institusjon/tiltak	Bevilgning 1990	Forslag 1991	%-endring 1990/91
NTNF, ordinær bevilgning ¹⁾	690,7	691,3	0,1
NTNF, tippemidler	82,5	83,6	1,3
NTNF, samlet (fra ND)	773,2	774,9	0,2
Statlige utv.kontrakter ²⁾	98,5	100,0	1,5
Tilskudd til kompetanse- oppbygging i SMB ³⁾	22,0	10,0	-54,5
Næringsøkonomisk institutt	8,0	7,3	-8,8
Norsk institutt for markedsforskning (NIM)	2,5	2,1	-16,0
NORAS-prosjekter	9,0	8,9	-1,1
Fransk-Norsk Stiftelse	5,2	5,0	-3,1
Romvirksomhet	183,5	185,3	1,0
FoU ND, totalt	1 101,8	1 093,5	-0,8

- 1) Inkluderer for 1990 48 mill. kr. til Bransjeforskningsfondet som ble fusjonert med NTNF fra 1.4.90.
- 2) Inklusiv økning av tilsagnsfullmakt med 10 mill. kr. i 1990. Statlige utviklingskontrakter vil fra 1991 administreres av NTNF.
- 3) SMB-U-programmet vil avvikles i 1991 og administreres av NTNF siste driftsår.

5.3 Miljøverndepartementet

Oppfølgingen av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling har bidratt til å styrke miljøvernforskningen. Denne prioriteringen er videreført i budsjettforslaget for 1991. Totalt er omlag 30 mill. kr foreslått til forskning knyttet til Verdenskommisjonen.

Av "Gul bok" framgår det at miljøvernforskningen foreslås økt med 16,6% nominelt. Denne typen forskning vil med dette få den største prosentvise økningen neste år.

Av miljørettet programforskning kanaliseres 52% via hovedinnsatsområdene. Miljøteknologi, som er Regjeringens sist utpekte hovedinnsatsområde for forskning, er foreslått videreført på tilsvarende nivå som ifjor fra Miljøverndepartementets side.

Miljøverndepartementets innsats i forskningsprogrammene om klima og ozonspørsmål, marin forurensning, ressursforvaltning, skogøkologi og flersidig skogbruk og nordnorsk kystøkologi er foreslått styrket. Programmet om sur nedbør og langtransporterte luftforurensinger foreslås trappet noe ned, "sett i relasjon til de mange andre viktige miljøforskningsoppgavene." Programmet om geografisk informasjonsteknologi vil også få redusert sine bevilgninger. De øvrige programmene vil bli videreført på omtrent samme nivå som i 1990.

Miljøverndepartementet peker på behovet for mer kunnskap om økosystemet på Svalbard. Departementet foreslår på denne bakgrunn å starte et nytt forskningsprogram om terrestrisk økologi på Svalbard. Videre foreslås et nytt program om naturforvaltning i kulturlandskapet. Formålet her er "å framskaffe kunnskap om hvordan jordbruket kan ta hensyn til naturverdiene i kulturlandskapet." Departementet peker på at kommunene har en sentral oppgave i å omsette nasjonale, miljøpolitiske mål til lokal handling. Departementet foreslår derfor å starte et nytt forskningsprogram om kommunal planlegging/lokal bærekraftig utvikling.

NFFR startet et program om flerbestandsforvaltning i 1990. For å styrke prosjektet vil også Miljøverndepartementet fra neste år gå inn med midler.

Øst-Europa har blitt en del av det internasjonale miljør Samarbeidet, og ulike forskningsinstitusjoner vil engasjeres i dette bilaterale arbeidet. Det er

allerede inngått avtaler med Sovjetunionen og Polen, og et tilsvarende samarbeid vil også bli inngått med Tsjekkoslovakia.

Miljøavtalen mellom Norge og EF vil også bli videreført. Det foreslåtte budsjettet gir rom for en viss økning i flere av de internasjonale samarbeidsprogrammene.

Norsk Polarinstitutt vil i følge forslaget få redusert sitt budsjett med 14,9% til 51,3 mill. kr. Reduksjonen skyldes bortfall av bevilgninger til en Antarktisk-ekspedisjon som nå er avsluttet.

I 1988 ble det startet et stipendprogram for å øke kvinneandelen ved miljøinstituttene. Dette programmet er foreslått trappet opp i 1991.

5.4 Landbruksdepartementet

De samlede bevilgninger til forskning innenfor Landbruksdepartementets ansvarsområde foreslås økt til 563,2 mill. kr., en nominell vekst i forhold til 1990 på 7,1%.

Landbruksdepartementet peker på at på at det er foretatt klare omprioriteringer i forskningsinnsatsen i løpet av perioden 1988-90. Økningen i innsatsen har i første rekke vært rettet mot områdene bioteknologi, helse/miljø/levekår og bygdeutvikling/næringsutvikling i distriktene. Innsatsen på havbruksforskning/fiskesykdommer har også økt i denne perioden, men veksten her er i ferd med å flate ut.

Landbruksforskningen blir stadig mer orientert mot miljøspørsmål og sosiale og økonomiske forhold. Departementet oppgir at miljøforskningen vil stå for om lag 30% av landbruksforskningen i 1990. Miljøvernmidler til FoU foreslås med 112,5 mill. kr. for 1991, en prosentvis økning på 19,8 fra fjorårets budsjett. Et eksempel på denne satsingen er forskningsprogrammet for skogøkologi og skogbruk som startet opp i 1990. Programmet samfinansieres av Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet. Stiftelsen JORDFORSK er etablert som et ledd i opptrappingen av arbeidet med miljø- og ressursproblemer i landbruket. JORDFORSK får på 1991-budsjettet 4 mill. kr. i basisstøtte, det samme som for 1990. Forskning for større avkastning i produksjonsgrener med overproduksjon nedprioriteres.

Landbruksforskningen har gjennomgått organisatoriske endringer de siste årene. Veterinærinstituttet og Statens veterinære laboratorier er fra 1991 samlet under ett budsjettkapittel (kap. 1111). Veterinærinstituttet vil få ansvaret for en samlet planlegging, felles budsjettforslag, rasjonell arbeidsdeling og felles avrapportering til departementet for laboratoriene og instituttet. Videre er det lagt opp til et tettere samarbeid mellom Norges Landbrukshøgskole (NLH) og andre landbruksvitenskapelige forskningsinstitusjoner. I 1990 gikk Landbruksteknisk institutt inn som del av et nytt institutt ved NLH. På undervisningssiden foreslår departementet at det fra skoleåret 1991-92 opprettes en ny studieretning ved NLH - "reiseliv og bygdeturisme" - i samarbeid med Oppland distriktshøgskole.

For veterinærutdanningen legger departementet opp til organisatoriske endringer. Statens forsøksgård for småfe integreres i Norges veterinærhøgskole (NVH), og det nye veterinærsesteret i Tromsø vil bli trukket inn i veterinærutdanningen. Bevilgninger til disse institusjonene er samlet under kap.1126 veterinærutdanning (se tabell 5.2). 1991-budsjettet innebærer en forholdvis kraftig økning av innsatsen på dette området (22,7%). Byggebevilgningen på 7 mill. kr. er øremerket rehabilitering av de bygninger som ble skadet av brann i 1989 og reising av nybygg som til sammen skal utgjøre et felles husdyrforsøksanlegg for NLH og NVH på Ås.

Tabell 5.2 Bevilgninger til Norges landbrukshøgskole og veterinærutdanning i 1990 og 1991, fordelt på hovedposter. Mill. kr.

	1990	1991	%-endring ¹⁾
<u>Kap.1124 Norges landbrukshøyskole:</u>			
- lønn og godtgjørelser (post 01)	144,0	150,2	4,3
- varer og tjenester (post 11)	67,8	75,6	11,4
- oppdragsmidler (post 21)	66,6	69,0	3,6
Sum NLH ⁴⁾	278,4	294,7	5,9
<u>Kap. 1126 veterinærutdanning:</u>			
- lønn og godtgjørelser (post 01)	59,0 ²⁾	65,8	11,7
- varer og tjenester (post 11)	32,8 ³⁾	40,0	22,0
- oppdragsmidler (post 21)	1,2	8,3	550,5
Sum veterinærutdanning ⁴⁾	93,0 ²⁾³⁾	114,1	22,7
Bygg NLH og NVH (Kap. 1100 post 30)	8,0	7,0	12,5
Sum NLH og Veterinærutdanning	373,8 ²⁾³⁾	415,8	11,2

- 1) Prosentberegningene er gjort på grunnlag av nøyaktigere tall enn angitt i tabellen.
- 2) Inkluderer 2,5 mill.kr. og 0,5 mill.kr bevilget i 1990 til Statens forsøksgård for småfe og veterinær-senteret i Tromsø over henholdsvis kap.1337.01 og kap.1112.01.
- 3) Inkluderer 1,3 mill.kr og 1,2 mill.kr. bevilget i 1990 til Statens forsøksgård for småfe og Veterinær-senteret i Tromsø over henholdsvis kap. 1137.11 og kap 1112.11.
- 4) Bygg ikke medregnet.

5.5 Fiskeridepartementet

Departementet understreker at forskning og utvikling står sentralt i utviklingen av fiskerinæringen, og at satsing på forskning er nødvending for å nå de fiskeripolitiske målsetninger. Midler til FoU-virksomhet vil i 1991 utgjøre vel 25% av Fiskeridepartementets totale utgifter.

Fiskeridepartementets forskningsinnsats kanaliseres gjennom Norges Fiskeriforskningsråd (NFFR), Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt. Innsatsen over programkategori 16.20, Forskning og utvikling, svekkes med 2,9% fra 1990 til 1991, til 359,6 mill. kr. Reduksjonen skyldes først og fremst at et stort investeringsprogram for bygging av nytt forskningsfartøy nå er avsluttet.

Fiskeri- og havbruksforskning kan deles inn i to hovedkategorier: forvaltningsforskning og næringsrettet forskning. Den første kategorien retter seg mot å dekke myndighetenes eget kunnskapsbehov i forvaltningen av marine ressurser og det marine miljø både nasjonalt og internasjonalt, som f.eks. kartlegging av fiskebestander og flerbestandsforskning. Denne type FoU har vært prioritert de senere år. Sjøpattedyrprogrammet er en av de store tiltakene på dette området. Det skal gå fram til 1992 med en årlig ramme på 20 mill. kr.

I årets budsjettproposisjon prioriterer departementet forskning for næringsutvikling innen fiskeri og havbruk. Departementet signaliserer at man ønsker større engasjement mot næringsmessige, teknologiske og dels samfunnvitenskapelige problemstillinger. "Program for utvikling og stimulering av havbeite/havbruk" (PUSH) representerer den nye store satsingen her. Programmet omfatter utvikling av produksjonsteknikker, fangstmetoder, fullskalaforsøk med utsetting av fisk, økonomiske utredninger samt avklaring av forvaltningsprinsipper. Departementet har avsatt 30 mill. kr. til PUSH. Et eget styre skal lede programmet.

En stor del av den næringsrettede FoU under Fiskeridepartementets ansvarsområde har vært organisert innenfor hovedinnsatsområdene havbruk, bioteknologi og informasjonsteknologi. Departementet viser til at denne satsingen har gitt betydelige økonomiske resultater. Den nasjonale komité for bioteknologi anslår en gevinst på 1 milliard kr. pr. år fra FoU-innsatsen på

dette området. Gevinsten følger av redusert produksjonstap, produksjon av vaksiner o.l..

Til Havforskningsinstituttet, havbruksstasjonene og Ernæringsinstituttet (Kap. 1022) foreslås for 1991 en bevilgning på 136,6 mill. kr. Det gir en nominell vekst på nærmere 35%.

Fiskeriforskningen i Trondheim, Bergen og Tromsø skal reorganiseres. Det innebærer at Fiskeriteknologisk institutt blir oppløst i sin nåværende form og integrert i Marintek, Havforskningsinstituttet og i et omorganisert Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning i Tromsø. Her vil den nye havbruksstasjonen også inngå. Departementet mener dette vil bidra til å styrke spesielt den næringsrettede FoU-innsatsen i Nord-Norge.

5.6 Øvrige departementer

Bevilgningene til forskning og energiøkonomiseringstiltak samlet over Olje- og energidepartementets budsjett ligger i følge departementet på samme nivå i 1991 som i 1990. Det foreslås bevilget i alt 254,2 mill. kr. til programkategorien "Forskning og utvikling" under OEDs budsjett, en nominell økning på 5,5 %. Midlene blir i hovedsak kanalisert gjennom FoU-programmer i forskningsrådene.

Departementet ser positivt på at NTNf legger om sin bevilgningsform mot store brukerstyrte programmer. Man understreker imidlertid at dette ikke må gå ut over grunnleggende forskning og andre FoU-behov som myndighetene har et særlig ansvar for.

Bevilgningen til energiforskning over OEDs budsjett foreslås i 1991 med 61,2 mill. kr. Det innebærer en nominell økning på 4,8 %. Til Institutt for energiteknikk føres opp 92 mill. kr. med en nominell økning på 5,7 %. Forskning mv. i tilknytning til petroleumsvirksomheten øker med 8,5 % til 97,2 mill. kr. Det er den petroleumstekniske delen som øker, mens Statlig FoU-program for økt oljeutvinning og reservoarteknikk (SPOR) er under avslutning og får en nedgang på 33 %.

Parallelt med statsbudsjettet bevilger OED også 45 mill. kr. til miljørelatert FoU fra Konesjonsavgiftsfondet.

Over Kommunaldepartementets budsjett øker bevilgningen til spesielle forsknings- og utredningsoppdrag nominelt med 20 % i følge budsjettforslaget. Departementet vektlegger fortsatt programrettet forskning i regi av forskningsrådene. Statens arbeidsmiljøinstitutt foreslås bevilget 42 mill. kr. Det innebærer en nominell økning på 26,8 %, som hovedsakelig skyldes en byggebevilgning på 8 mill. kr. Departementet ønsker å fortsette satsingen på programområdene marin bioteknologi, anvendt informasjonsteknologi og ledelse, organisasjon og styring i 1991. Man vil i 1991 sette igang en evaluering av kompetansesentrene, som ledd i samordnings- og effektiviseringsiltakene i de regionale FoU- og kompetansemiljøene.

Samferdselsdepartementet bevilger forskningsmidler til FoU mv. under vegadministrasjonen. For 1991 foreslås en nominell nedgang til 46,2 mill. kr. Den største forskningsutførende enheten som sorterer under departementet er Televerket. Staten vil i følge budsjettforslaget trappe opp sin forskningsvirksomhet i 1991 med 4,7 % nominelt til 243 mill. kr. Til samferdselsforskning (kap. 1300.51) foreslås en økning på over 50 % fra 3,8 mill. kr. til 5,8 mill. kr.

Sosialdepartementet finansierer FoU-virksomhet til tidsavgrensede prosjekter og programmer, som grunnfinansiering til forskningsinstitutter og ved finansiering av andre institusjoner som har FoU som del av sin virksomhet (f.eks. sykehus). Departementet ønsker å konsentrere FoU-virksomheten om færre og mer avgrensede områder. I 1991-budsjettet foreslås en konsentrasjon rundt tre langsiktige hovedområder: 1. Utvikling av styrings- og informasjonssystemer, 2. Evaluering av tiltak og ordninger, 3. Effektivisering og utvikling av tjenester.

Til utredningsvirksomhet, veiledning og forsøksvirksomhet foreslår departementet for 1991 24,9 mill. kr. Det er lagt inn en nominell vekst på 10 %, knyttet til sterk prioritering av trygdeforskning. Også til forsøks- og effektiviseringsvirksomhet er det knyttet FoU-prosjekter. Over kapitlet foreslås totalt 44,7 mill. kr. i 1991.

Familie- og forbrukerdepartementet støtter familiepolitisk- og likestillingspolitisk forskning. Den familiepolitiske forskningen foreslås økt med 24,4 % i 1991. Statens institutt for forbruksforskning føres opp med 12 mill. kr i 1991.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet legger opp til økt satsing på arbeidsmarkedsforskning, og frigjør midler til 4,2 mill. kr. for dette formålet i 1991 ved en intern omfordeling. Over departementet føres også bevilgningen til Statskonsult. Den foreslås økt med 28,4 % nominelt til 83,9 mill. kr. Økningen gjelder midler til utbygging av en nasjonal infrastruktur for EDB, samt virksomheten i Statsdata.

Til forsvarsforskning foreslås i følge Gul bok 428 mill. kr. i 1991, en nominell økning på 0,9 % fra 1990. Forsvarets FoU-innsats kanaliseres hovedsakelig gjennom Forsvarets Forskningsinstitutt, som i budsjettforslaget er ført opp med et tilskudd på 165,3 mill. kr. Det gir en nominell økning fra 1990 på 5,2 %.

Utenriksdepartementet omfatter fra 1. januar 1990 også det tidligere Departementet for utviklingshjelp. Det vesentlige av forskningsbevilgningene finnes i bistandsavdelingen der det er et eget kapittel for forskning. Bevilgningen på dette kapitlet forslås uendret fra 1990 med 47 mill. kr.

Gjennom FNs underorganisasjoner blir det bevilget betydelige beløp til FoU-virksomhet. Bl.a. foreslås et tilskudd til landbruksforskning på 35 mill. kr., det samme som for 1990. Departementet bevilger også midler til forskningsprosjekter knyttet til utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske spørsmål, og til FoU-virksomhet gjennom internasjonale organisasjoner som OECD, Nordisk Ministerråd og NATOs vitenskapsprogram.

Justis- og politidepartementet har igangsatt et forsknings- og utviklingsprogram for å heve kompetansenivået når det gjelder økonomisk kriminalitet. Departementet har også, i samarbeid med NORAS og BI, utarbeidet et forskningsprogram om ledelse, organisasjon og styring i justissektoren. Departementet er dessuten igang med å omorganisere politiskolen til høgskole sammen med en forsker/planleggingsstab.

Under Finans- og tolldepartementet utgjør Statistisk Sentralbyrå hoveddelen av forskningsvirksomheten. Byrået vil fortsatt prioritere arbeidsmarkedsstatistikk, trygde-, helse-, og sosialstatistikk, statistikk til bruk i nasjonalregnskapet og økonomisk analyse samt samordning og utvikling av miljøstatistikk. For 1991 foreslås en vesentlig omorganisering av byrået ut fra krav om effektivisering av driften, økt fleksibilitet og brukerorientering.

Det stilles krav om økt egenfinansiering og økt satsing på oppdragsvirksomhet.

For øvrig foreslår departementet etablert et eget produktivitetsforskningsprogram fra 1991 med en bevilgning på 2,3 mill. kr. Øvrige forskningsprogrammer videreføres som i 1990.

Over Kirke- og kulturdepartementets budsjett bevilges forskningsmidler under kapitlene for museumsformål og arkivformål. Begge har et begrenset forskningsinnhold. Det foreslås en ny bevilgning til ungdomsforskning fra 1991 på 2 mill. kr.

5.7 Spesielle forsknings- og utredningsmidler til disposisjon for departementene

Nesten alle departementer har i dag egne bevilgninger til "forskning, utredningsarbeid, forsøksvirksomhet m.v.". Bevilgningene benyttes på ulik måte. Dels bevilges midler til forskning og utredning innen spesielle tema- eller problemområder med sikte på å frambringe ny kunnskap. Dels kjøper departementene forskning eller utredninger for å belyse eller løse problemer/oppgaver i planlegging og administrasjon innen sine forvaltningsområder.

Tabell 5.4 gir en oversikt over midler som departementene benytter til å finansiere forskning og utredning omkring problemstillinger av mer eller mindre umiddelbar interesse for departementenes eget arbeid, og som ikke i sin helhet tilfaller forskningsrådene.

Oversikten er ikke fullstendig. Prosjektmidler kan f.eks. også bevilges over kapitler/poster med andre hovedformål enn prosjektfinansiering. Den andel som bevilges til FoU kan variere fra kapittel til kapittel. For en del kapitler/poster vil deler av midlene kanaliseres til forskningsrådene. Disse midlene er nærmere spesifisert under omtalen av de enkelte forskningsråd.

Tabell 5.4 Spesielle departementsmidler til forskning, utredningsarbeid m.v. for 1990 og 1991.¹⁾ Eksklusive bevilgninger som i sin helhet går til forskningsrådene. Mill. kr.

Departement - kapittel/post	1990	1991	%- endring
<u>Utenriksdepartementet:</u>			
Kap. 100.21 Spesielle driftsutgifter del	6,8	6,8	-
Kap. 164.70 Forskning Nord/Sør-spørsm.	4,0	4,2	5,0
Kap. 165.11 Evalueringer	14,0	14,0	-
Kap. 166.70 Tilskudd til bistands- relevant forskning	22,6	22,6	-
Kap. 166.71 Bistand til forskning og forskningssamarbeid	24,4	24,4	-
<u>Utdannings- og forskningsdepartementet:</u>			
Kap. 200.01.7 Styrever, råd og utvalg	0,3	1,6	433,3
Kap. 245.21.2 Utdanningsforskning	15,6	18,0	15,5
Kap. 255.70.1 Annen voksenopplæring. Forskning og utviklingsarbeid	-	2,5	.
Kap. 285.73 Tilskudd til forskningsformål Til råddel for dept.	0,2	0,7	351,6
Kap. 288.21 Andre vitenskapelige samarbeidstiltak	0,5	-	-100,0
<u>Justisdepartementet:</u>			
Kap. 400.21 Spesielle driftsutgifter	15,2	15,8	3,8
<u>Kommunaldepartementet:</u>			
Kap. 500.21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag	18,3	22,0	20,2
Kap. 581.79 Bolig- og miljøtiltak. FoU-samarbeid	-	2,5	.
<u>Sosialdepartementet:</u>			
Kap. 603.21 Utredningsvirksomhet, veiledning og forsøks- virksomhet	22,6	24,9	10,0

(forts. neste side)

Tabell 5.4 forts.

Departement - kapittel/post		1990	1991	%- endring
<u>Sosialdepartementet (forts.):</u>				
Kap. 641.21	Forsøksvirksomhet, opplysnings- virksomhet m.v. i sosial- sektoren.			
	Spesielle driftsutgifter	-	12,2	.
Kap. 641.60	Forsøksvirksomhet, opplysnings- virksomhet m.v. i sosial- sektoren. Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner til forsøks- virksomhet	11,9	-	-100,0
Kap. 701.11+60	Forsøks- og effektiviserings- virksomhet	37,1	-	-100,0
Kap. 701.20	Forsøks- og effektiviserings- virksomhet.			
	Spesielle driftsutgifter	-	44,7	.
Kap. 701.71	Statlige utviklingskontrakter	1,0	-	-100,0
Kap. 724.60	Utviklings- og forsøksvirksomhet	3,1	27,3	769,4
Kap. 724.70	Forskning, videre- og etterutdanning	16,5	23,1	39,9
Kap. 778.65	Andre forebyggende tiltak. Handlingsplan for forebyggende helsevern	16,9	25,1	48,5
<u>Familie- og forbrukerdepartementet:</u>				
Kap. 800.21	Spesielle driftsutgifter	6,6	5,7	-14,2
Kap. 820.73	Anvendt presseforskning og etterutdanning	15,8	16,4	3,8
Kap. 846.70	Familiepolitisk forskning			
del	- opplysningsarbeid m.v.	5,6	6,9	24,4
Kap. 847.70	Likestillingspolitisk forskning - opplysnings- arbeid m.v.	2,2	2,2	-
Kap. 856.70	Tilskudd til andre tiltak del for barn og unge	12,0	14,0	16,2
Kap. 869.21	Produktsikkerhet.			
del	Spesielle driftsutgifter	-	1,0	.

(forts. neste side)

Tabell 5.4 forts.

Departement - kapittel/post	1990	1991	%- endring
<u>Næringsdepartementet:</u>			
Kap. 900.21 Spesielle driftsutgifter	11,7	10,0	-14,7
Kap. 922.52 Statlige utviklings- kontrakter	88,5	100,0	13,0
<u>Fiskeridepartementet:</u>			
Kap. 1000.11.5 Utredningstjenester m.m.	9,7	11,0	12,9
Kap. 1020.21 PUSH-programmet del	-	30,0	.
<u>Landbruksdepartementet:</u>			
Kap. 1150.71 Tilskudd til forsøksringer og forskning	58,4	60,6	3,8
<u>Samferdselsdepartementet:</u>			
Kap. 1300.11.6 Utredningstjenester	8,4	7,6	-8,7
Kap. 1300.21 Spesielle miljøprosjekter m.v. i samferdselssektoren	2,9	0,9	-67,8
Kap. 1300.51 Samferdselsforskning	3,8	5,8	52,6
Kap. 1320.11.6 Vegadministrasjonen. Forskning, utvikling m.v.	46,3	46,2	-0,2
<u>Miljøverndepartementet:</u>			
Kap. 1400.21 Spesielle driftsutgifter	11,3	10,2	-9,8
Kap. 1410.51 Forskningsprogrammer	61,4	73,4	19,5
Kap. 1422.21 Naturvern og friluftsf- ormål. Spesielle driftsutgifter	15,0	14,0	-6,7
Kap. 1428.21 Kulturminnetiltak. Spesielle driftsutgifter	1,0	1,5	33,9
Kap. 1442.21 Tiltak for vannmiljø. Spesielle driftsutgifter	23,2	21,0	-9,5
Kap. 1443.21 Tiltak for luftmiljø m.v. Spesielle driftsutgifter	19,1	24,7	30,4
Kap. 1463.21 Reg. og lokal planlegging. Spesielle driftsutgifter	34,8	43,5	25,0
<u>Arbeids- og administrasjonsdepartementet:</u>			
Kap. 1500.21 Spesielle driftsutgifter	9,5	14,8	54,8

(forts. neste side)

Tabell 5.4 forts.

Departement - kapittel/post	1990	1991	%- endring
<u>Finans- og tolldepartementet:</u>			
Kap. 1600.11.5 Sakkyndig hjelp	4,6	4,1	-10,7
Kap. 1600.21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag	10,4	13,6	30,4
Kap. 1637.21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag (EF)	9,0	6,0	-33,3
Kap. 1637.70 Tilskudd til frivillige organisasjoners utredning (EF)	4,5	4,5	-
Kap. 1638.21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag (grunnlag for norsk klimapolitikk)	5,0	-	-100,0
<u>Olje- og energidepartementet:</u>			
Kap. 1800.21 Særlige prosjekt- og del utredningsarbeider	4,3	4,6	7,0
Kap. 1822.70 Forskning og utvikling av andre energikilder	58,4	61,2	4,8
Kap. 1840.71 Teknisk forskning, diverse undersøkelser for oljevirkosomhet m.v.	45,1	57,7	27,9
Kap. 1840.72 Økonomisk og samfunnsmessig forskning på oljeområdet	5,5	5,5	-
Kap. 1840.74 Forskning og utvikling innen økt oljeutvinning og reservoarteknikk	15,0	10,0	-33,3
Kap. 1840.75 Forskning og utvikling for alternativ bruk av naturgass	24,0	24,0	-

1) Oversikten omfatter de mest sentrale poster. Andelen av midlene som går til FoU varierer fra hele beløpet til bare en mindre del. Deler av noen av bevilgningene kanaliseres gjennom forskningsrådene. Bevilgninger til utlandet i form av bilateral eller multilateral bistand er utelatt. Beløpene er avrundet. Prosentberegningene kan derfor være basert på mer nøyaktige tall enn gjengitt i tabellen.

Tabellvedlegg

Tabell V.1 Bevilgninger fra Kultur- og vitenskapsdepartementet til universiteter og vitenskapelige høyskoler¹⁾ i perioden 1950-91²⁾. Mill. kr.

År	Bygg m.m. ³⁾	Drift og utstyr	Total
1950/51	3,2	21,0	24,2
1951/52	2,8	23,0	25,8
1952/53	5,3	27,1	32,4
1953/54	5,5	28,3	33,8
1954/55	6,6	30,6	37,2
1955/56	5,5	41,3	46,8
1956/57	6,8	49,3	56,1
1957/58	7,5	52,7	60,2
1958/59	8,9	53,1	62,0
1959/60	20,2	58,5	78,7
1960 (1/2)	12,8	31,1	43,9
1961	33,6	75,2	108,8
1962	38,7	97,7	136,4
1963	46,7	117,9	164,6
1964	42,1	136,6	178,7
1965	65,3	157,4	222,7
1966	118,0	204,3	322,3
1967	130,0	257,9	387,9
1968	100,6	298,6	399,2
1969	73,3	350,4	423,7
1970	77,9	412,1	490,0
1971	109,8	504,3	614,1
1972	106,0	611,3	717,3
1973	87,9	709,0	796,9
1974	114,6	787,7	902,3
1975	157,9	934,0	1 091,9
1976	205,3	1 098,0	1 303,3
1977	230,9	1 193,4	1 204,3
1978	215,1	1 285,8	1 500,9
1979	182,9	1 408,8	1 591,7
1980	159,6	1 443,1	1 602,7
1981	115,6	1 631,5	1 747,1
1982	115,8	1 829,3	1 945,1
1983	160,3	1 994,0	2 154,3
1984	127,0	2 116,4	2 243,4
1985	130,5	2 279,0	2 409,5
1986	165,9	2 472,2	2 638,1
1987	184,1	2 804,2	2 988,3
1988	242,9	3 040,3	3 283,2
1989	281,0	3 200,1	3 481,1
1990	514,6	3 646,9	4 161,5
1991	403,7	3 893,7	4 297,4

Noter til tabell V.1

- 1) Tabellen følger tidligere inndeling av kategorien Universiteter og vitenskapelige høyskoler A.1. Dette betyr at lederopplæring er holdt utenfor. For 1991 inkl. stipendiatstillinger som tidl. er ført under lederopplæring.
- 2) Tallene er hentet fra statsregnskapet inntil 1978, mens tallene fra 1979-90 er hentet fra vedtatt budsjett (S III), for 1991 fra budsjettforslaget. Oppdragsmidler er ikke inkludert.
- 3) Bygg m.m. omfatter utstyr til nybygg, byggearbeider, tomteinnkjøp, kjøp av leiligheter m.m. (post 30-49 ekskl. post 45) og eventuelle tilskudd.

**Tabell V.2.A. Maksimumsgrenser for ansettelser. Universitetssektoren (A1) 1991.
Endringer fra 1990 i parentes.**

Kapittel	<u>Ordinært personale</u>		<u>Oppdragspersonale</u>		<u>Bistillinger</u>	
	I alt på heltid	Av dette i still. gruppe I	Faste	Tidsavgr. 4 år	Ordinære	Eksternt finansierte
260 Univ. i Oslo	3029 (+1)	565 (+58) ¹	54 (+2)	206 (+1)	204 (+8)	59 (+3)
261 Univ. i Bergen	1667 (+2)	332 (+15) ²	36 (+2)	86	85 (+5)	27 (+4)
262 Univ. i Tr.heim	1978 (+7)	432 (+16) ³	29	46	131 (+5)	27
263 Univ. i Tromsø	779 (+11)	165 (+13) ⁴	38	48	61 (+8)	5
265 Arkitekthøyskolen i Oslo	43 (+1)	10	0	0	3 (+1)	0
266 Statlig kunstak.	39,5 (+1,5)	10 (+1)	0	0	4 (+1)	0
268 Norges idr.h.sk.	99	18 (+3) ⁵	0	3	6	0
269 Norges mus.h.sk.	83	18	0	0	3	0
270 Nordisk høysk. for husholdsvitsk.	19	3	0	0	0	0
264 Norges handels- høyskole	219 (+1)	57 (+1) ⁶	0	4	11 (+2)	5
280 Riksbibl.tj.	17	3	0	0	0	0
281 Fellesutg.	288 (+68) ⁷	5	0	3	6	0
272 Siv.ing.- og siv. øk.utdann. i reg.	78 (+12)	30 (+4)	0	0	24 (+4)	2 (+2)
SUM Univ.sektoren	8338,5 (+104,5)	1648 (+111)	157 (+4)	396 (+1)	538 (+34)	125 (+9)
SUM Univ.- og høy- skolesektoren	13373,5 (+255,5)	2061 (+120)	157 (+4)	601 (+31)	626 (+50)	125 (+9)

Noter til Tabell V.2.A

- 1) 29 nye administrerende lederstillinger, mot inndragning.
7 omgjøringer til professorat fra kap 281.
22 omgjøringer fra amanuensis til professorat.
- 2) 1 nytt professorat.
4 omgjøringer til professorat fra kap 281.
10 omgjøringer fra amanuensis til professorat.
- 3) 2 nye professorat.
4 omgjøringer til professorat fra kap 281.
1 omgjøring av adm.stilling.
9 omgjøringer fra amanuensis til professorat.
- 4) 3 nye professorat.
3 omgjøringer til professorat fra kap 281.
7 omgjøringer fra amanuensis til professorat.
- 5) 1 omgjøring fra professorat fra kap 281.
2 omgjøringer fra amanuensis til professorat.
- 6) 1 omgjøring til professorat fra kap 281.
- 7) 50 nye rekrutteringsstillinger.
5 nye ordinære stillinger utenom rekrutteringsstipendprogrammet.
13 stipendiatstillinger overført fra kap 208.

Tabell V.2.B. Maksimumsgrenser for ansettelser. Høgskolesektoren (A2) 1991.
Endringer fra 1990 i parentes.

Kapittel	Ordinært personale		Oppdragspersonale		Bistillinger	
	I alt på heltid	Av dette i still. gruppe I	Faste	Tidsavgr. 4 år	Ordinære	Eksternt finansierte
267 Statens kunst- håndverksskoler	96,5 (+1,5)	20	0	2	12	0
271 Statens høgskole for scenekunst	28	4	0	0	0	0
208 Sakkyndige råd						
279 Reg. høgsk.styrer	61 (+4)	17	0	203 (+30)	17 (+4)	0
275 Distr.høgsk., sos.høgsk. og andre	1126 (+49) ¹	104 (+6)	0	0	25 (+5)	0
276 Ped. høgsk. og musikkons.	1574 (+25) ²	143	0	0	4 (+2)	0
277 Helsefaghøgsk.	932 (-5) ³	58	0	0	4 (+3)	0
278 Ing.høgsk. og marit. høgsk.	1217,5 (+76,5) ⁴	67 (+3)	0	0	26 (+2)	0
SUM Høgskolesektoren	5035 (+151)	413 (+9)	0 (+0)	205 (+30)	88 (+16)	0 (+0)
SUM Univ.- og høgsk.- sektoren	13373,5 (+255,5)	2061 (+120)	157 (+4)	601 (+31)	626 (+50)	125 (+9)

Noter til Tabell V.2.B

- 1) 21 nye stillinger.
22 overført fra kap 277.
6 som allerede er opprettet i forbindelse med OL.
- 2) 21 nye stillinger.
4 overført fra kap 208.
- 3) 20 nye stillinger.
22 overført til kap 275.
3 overført til Statens bygge- og eiendomsdirektorat.
- 4) 11 nye stillinger.
67,5 stillinger overført fra kap 232 og 235 (Videregående skole).
2 overført til Statens bygge- og eiendomsdirektorat.

Tabell V.3 Forskningsrådenes andel av tippemidlene fordelt på forskningsrådene i 1949-91¹⁾. 1000 kr.

Forsk- nings- rådenes budsjett- år	Tippe- midler fra år	NAVF	NLVF	NTNF	RFU ²⁾	Ekstra- ordinære tiltak ³⁾	Totalt
1949-50	1948	963	395	630	12		2.000
1950-51	1949	2.550	1.275	1.475		700	6.000
1951-52	1950	3.705	1.860	2.785	50		8.400
1952-53	1951	4.390	2.130	3.430	50		10.000
1953-54	1952	4.770	2.605	2.985	105	3.535	14.000
1954-55	1953	5.020	2.845	3.450	125	6.563	18.000
1955-56	1954	5.280	3.045	3.975	200	8.700	21.200
1956-57	1955	5.800	3.370	4.930	185	7.715	22.000
1957-58	1956	6.600	3.800	5.400	162	6.838	22.800
1958-59	1957	7.700	4.250	6.000	256	6.194	24.400
1959-60	1958	8.600	4.550	6.450	310	5.290	25.200
1/2 1960	1959	4.800	2.500	3.725	220	2.355	13.600
1961	1959-60	19.910	5.040	8.425	400	3.225	37.000
1962	1960-61	10.910	5.240	8.807	350	2.693	28.000
1963	1961-62	11.551	5.741	9.358	275	1.375	28.300
1964	1962-63	11.900	5.901	9.636	259	952	28.648
1965	1963-64	12.817	6.600	9.965	220	618	30.220
1966	1964-65	16.125	8.250	13.125	30		37.530
1967	1965-66	17.490	9.640	15.050	500		42.680
1968	1966-67	20.840	10.660	16.920	500		48.920
1969	1967-68	21.930	11.220	17.850	850		51.850
1970	1968-69	23.220	11.880	18.900	850		54.850
1971	1969-70	24.940	12.760	20.300	950		58.950
1972	1970-71	28.800	14.700	23.500	950		67.950
1973	1971-72	33.300	17.000	27.100	1.200		78.600
1974	1972-73	33.300	17.000	27.100	1.200		78.600
1975	1973-74	31.800	16.300	25.900	2.000		76.000
1976	1974-75	30.300	15.500	24.600	2.200		72.600
1977	1975-76	36.550	18.700	29.750	2.400		87.400
1978	1976-77	43.860	22.400	35.750	2.000		104.010
1979	1977-78	60.200	30.800	49.000	3.000		143.000
1980	1978-79	75.800	38.700	61.500	4.000		180.000
1981	1979-80	86.000	44.000	70.000	4.000	40.000	244.000
1982	1980-81	116.500	59.600	94.850	4.000		274.950
1983	1981-82	125.500	56.100	125.000	4.000		310.600
1984	1982-83	105.800	54.100	86.100	4.000		250.000
1985	1983-84	121.500	64.960	98.750	5.000		290.210
1986	1984-85	139.210	74.480	113.310	6.000	5.000	338.000
1987 ⁴⁾	1985-86	148.265	75.000	121.775	7.000		352.040
1988 ^{4) 5)}	1986-87	104.965	53.900	89.500	8.000		256.365
1989 ⁶⁾	1987-88	103.253	52.300	88.100	7.500		251.153
1990 ⁶⁾	1988-89	101.500	50.800	82.500	1.500		236.300
1991	1989-90	101.300	51.000	83.600	0		235.900

Noter til tabell V.3

- 1) Dette representerer de årlige utbetalinger til forskningsformål - og adskiller seg noe fra det årlige tippeoverskudd p.g.a. fondsopplegg o.l.
- 2) Regjeringens forskningsutvalg. Omfatter også Forskningsrådenes Fellesutvalg, Hovedkomiteen for norsk forskning og Forskningspolitisk råd.
- 3) 1950/51-1965: Felles byggetiltak. 1981: Tilleggsbevilgninger til vitenskapelig utstyr (20 mill. til NAVF og 20 mill. til NTNf). 1986: Superdatamaskin.
- 4) I tillegg til de oppførte beløp ble det bevilget 2 mill. kr. av idrettsdelen av tippemidlene for 1987 og 1% av de tilsvarende midler for 1988 til et eget 10-årsprogram for idrettsrelatert FoU.
- 5) Inkluderer renteinntekter for NLVF og NTNf.
- 6) Inkluderer renteinntekter og ikke-fordelt overskudd fra 1987.

Tabell V.4 Anslag for bevilgninger over statsbudsjettet i 1990 og 1991 til forskningsrådene etter departement. ¹⁾
Mill. kr.

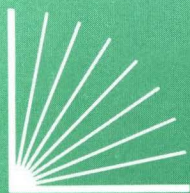
Departement	NAVF		NFFR		NLVF		NORAS		NTNF		SUM	
	1990	1991	1990	1991	1990	1991	1990	1991	1990	1991	1990	1991
Tippemidler	101,5	101,3			50,8	51,0			82,5	83,6	234,8	235,9
Fond ²⁾									5,4	5,4	5,4	5,4
Utenriksdepartementet	10,6	7,0					3,2	3,8			13,8	10,8
Kirke- og kulturdep.	1,9	2,0									1,9	2,0
Utd.- og forskningsdep.	343,1	369,5					73,6	76,3			416,7	445,8
Justisdepartementet	0,5	0,5					2,1	2,1			2,6	2,6
Kommunaldepartementet	2,8	4,6					3,7	3,0	12,0	9,7	18,5	17,3
Sosialdepartementet	15,2	17,2					10,0	11,3			25,2	28,5
Fam.- og forbrukerdep.	1,2	1,4					7,2	5,4			8,4	6,8
Næringsdepartementet							9,0	8,9	690,7	691,3	699,7	700,2
Fiskeridepartementet			151,6	161,9							151,6	161,9
Landbruksdepartementet					94,2	103,8	0,2				94,4	103,8
Samferdselsdepartementet							2,3	2,2	3,4	3,4	5,7	5,6
Miljøverndepartementet	38,6	39,0	7,6	9,1	2,4	4,4	3,0	2,3	17,5	16,9	69,1	71,7
Arbeids- og adm.dep.		0,2					4,2	3,8			4,2	4,0
Finansdepartementet							11,9	12,4			11,9	12,4
Forsvarsdepartementet							0,1				0,1	0,0
Olje- og energidep.	2,1	4,0	1,0	1,0	11,6	12,6	8,0	8,0	107,7	116,6	130,4	142,2
Sum	517,5	546,7	160,2	172,0	159,0	171,8	138,5	139,5	919,2	926,9	1894,4	1956,9
%-endring		5,6		7,4		8,1		0,7		0,8		3,3

1) Jfr. merknader under de enkelte forskningsråd (Kap. 4). Tallene er avrundet.

Statsbudsjettet 1991

I denne rapporten gir vi en oversikt over forslaget til statsbudsjett for 1991 med hensyn til bevilgninger, nye stillinger og prioriteringer som berører universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Analysen er foretatt med utgangspunkt i St.prp. nr. 1 (1990-91) som ble framlagt av regjeringen Syse.

Rapporten belyser endringer i bevilgninger og prioriteringer innen forskning og høyere utdanning i forhold til fjorårets budsjett. Det er lagt vekt på å gjøre tallene sammenlignbare ved å korrigere for overføringer mellom ulike kapitler og poster. Omtale av nye tiltak og nye prinsipper og prioriteringer vies særlig oppmerksomhet.

NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd
Munthes gate 29, 0260 Oslo 2
Telefon (02) 55 67 00

Institute for Studies in Research and Higher Education
The Norwegian Research Council for Science and the Humanities
Munthes gate 29, 0260 Oslo 2, Norway